

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta Právnická

Diplomová práce

Dějiny notářství v jižních Čechách v letech 1848 – 1938

Vítězslav Semorád

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta Právnická

Katedra právních dějin

Diplomová práce

Dějiny notářství v jižních Čechách v letech 1848 – 1938

Zpracoval: Vítězslav Semorád

Vedoucí práce: JUDr. PhDr. Stanislav Balík

Studijní program: M6805 Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Plzeň 2017

Prohlášení

Prohlašuji tímto, že jsem tuto diplomovou práci na téma: Dějiny notářství v jižních Čechách zpracoval sám pouze s využitím pramenů v práci uvedených.

Plzeň leden 2017

Vítězslav Semorád

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat JUDr. PhDr. Stanislavu Balíkovi za odborné vedení a pomoc při zpracování této práce. Dále bych chtěl poděkovat JUDr. Ladislavu Kuldanovi, ctihodnému notáři v Pelhřimově a PaedDr. Františku Fůrbachovi, historikovi a badateli za poskytnutí odborných publikací a materiálů.

Obsah:

Úvod.....	6
1. Dějiny notářství v jižních Čechách v letech 1850 – 1938.....	12
1.1 Jižní Čechy v letech 1850 – 1938.....	12
1.2 Období od roku 1850 – 1871.....	14
1.3 Období od roku 1871 – 1918.....	23
1.4 Období od roku 1918 – 1938.....	29
2. Vybraní regionální představitelé a jejich činnost.....	36
2.1 Notář z Kamenice nad Lipou - Ladislav Brábek.....	36
2.2 Notář z Vodňan – Otokar Mokrý.....	38
2.3 Notář z Jindřichova Hradce – František Fáček.....	39
2.4 Notář z Lišova – Antonín Maděra.....	41
2.5 Notář z Jindřichova Hradce – Ladislav Procházka.....	42
2.6 Notář z Jindřichova Hradce – Bedřich Protivenský.....	43
3. Publikační činnost vybraných českých notářů.....	44
3.1 Notáři – spisovatelé.....	44
3.2 Notáři publikující v odborných periodikách.....	47
3.3 Odborná díla českých notářů.....	48
Závěr.....	51
Resumé.....	53
Seznam použité literatury a pramenů.....	55
Seznam příloh.....	57
Přílohy.....	58

Úvod

V samém úvodu mé práce bych chtěl čtenáři nastínit vývoj institutu notářství od počátků vzniku této instituce ve starověkém Římě, postupný vývoj a jeho působení v středověkých českých zemích až do roku 1850.

Diplomová práce je rozdělena na úvodní část popisující stručnou historii notářství jako takového, dále je rozdělena do tří rozsáhlejších kapitol, které se nadále rozdělují na podkapitoly a závěr ve kterém se nachází stručné shrnutí diplomové práce.

První kapitola s názvem: Dějiny notářství v jižních Čechách v letech 1850 – 1938, je rozdělena na čtyři části. V první části kapitoly je stručně nastíněn historický vývoj jižních Čech v letech 1850 – 1938. Následující části kapitol se zaměří na historický vývoj institutu notářství v časových úsecích od roku 1848 do roku 1938. První časový úsek je od r. 1850 do roku 1871. Tato část práce především popisuje vznik a stručný obsah notářských řádů vzniklých v tomto období a platných na území jižních Čech. Jedná se o notářské řády z let 1850 a 1855. Druhým časovým úsekem je období od roku 1871 – 1918. Tato část práce je především věnována notářskému řádu z roku 1871, který pozitivně zasáhl do vývoje notářství v českých zemích potažmo v jižních Čechách. Posledním úsekem je období od roku 1918 až do roku 1938. V této části práce je nastíněna práce na novém notářském řádu a dále jsou zde uvedeny některé ze zákonů ovlivňující notářství ve sledovaném období a ve stručnosti je zde uvedena problematika jazykové otázky vzniklá díky událostem v roce 1918.

Druhá kapitola diplomové práce je věnována vybraným regionálním představitelům a jejich dílu. V této části práce je uvedeno několik významných notářů působících na území jižních Čech mezi léty 1850 – 1938. U každého vybraného notáře je uveden stručný životopis, a pokud je to možné, také příklad jeho práce či díla.

Poslední část práce je věnována publikační činnosti vybraných českých notářů. V této části diplomové práce jsou uvedeni vybraní čeští notáři a jejich díla, která ovlivnila nejen vývoj notářství, ale i kulturní a společenský život tehdejší doby. První podkapitola s názvem Notáři spisovatelé, představuje vybrané notáře, které ve sledovaném období působili na literárním poli, či jejich dílo bylo

literárního charakteru. Druhá podkapitola s názvem: Notáři publikující v odborných periodikách, představuje vybrané notáře a jejich publikační činnost, spočívající zejména v jejich přispívání do odborných právních časopisů tehdejší doby.

Notářství, jak jej známe dnes, prošlo v průběhu věků podstatnými změnami. Počátky oné instituce můžeme nalézt ve starém Římě, kde mezi starověkými písaři vystupuje písař zvaný „tabellio“¹. Tento písař především sepisoval listiny o právních úkonech pro jiné osoby, a proto jej můžeme označit jako „jednoho z prvních notářů své doby“. Postupem času samotné římské právo, a později i právo byzantské, upravovalo činnost písařů směřující k zdokonalení jejich řemesla². Jedna z prvních právních úprav notářství jako instituce pochází z roku 889. Jednalo se o novelu č. 115 císaře Lva tzv. Filosofa. Tato novela upravovala funkci tabelliona, jeho předpoklad pro zastávání funkce, znalost řeči písma a zákonů. Dále upravovala korporace tabellionů, které přijímaly nové uchazeče, vykonávaly dozor nad kvalitou jejich práce a také dozorovali jejich chování. Další úpravu institutu notářství této doby můžeme nalézt v obsahu Knížky eparchovy či Basiliky³.

Institut notářství se postupně vyvíjel. Intenzivní změny dosáhl v období 11. století, kde studium římského práva na severoitalských univerzitách zapůsobilo velmi intenzivně na vývoj notářství. V tomto období bylo vydáváno mnoho knih o notářství, notářských sbírek formulářů a dalších listin. Notáři jako tvůrci těchto knih a listin se sdružovaly do kolegií. Tato kolegia sehrála významnou roli v transparentnosti notářství jako takového. Výše zmíněná notářská kolegia řídila práci notářů, vykonávala nad nimi disciplinární pravomoc, prováděla zkoušky znalostí notářů a určovala formu listin zhotovených notáři, jejich náležitosti, manipulaci s nimi a jejich úschovu⁴. Všechny tyto skutečnosti odkazují na vskutku renesanční zájem o notářství jako takové.

V českých zemích se institut veřejného notářství objevuje v průběhu 12. a 13. století díky recepci římského práva. Před samotnou recepcí římského práva existovali na území českých zemí soudní písaři, jejichž úkolem bylo zapisování

¹ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Historie notářství v dokumentech. Ostrava: Key Publishing ve spolupráci s The European Society for History of Law, 2012, s. 7

² BARTOŠEK, M.: Encyklopedie římského práva, Praha, Panorama 1981, s. 305

³ CVETLER, J.: K notářům v Byzanci, Právní obzor, 1972, č. 8.

⁴ SCHELLEOVÁ, Ilona. Notářství. Zlín: ŽIVA, v. o. s., 1994. s. 5

průběhu soudních jednání či zápisy do zemských desek. Tito písaři označovaní jako „noratius terrae, protonotarius či vicenotarius“ neměli s dnešním notářem mnoho podobného. Jejich práce se zásadně lišila, jelikož byla spjata se soudním řízením a nikoliv se zřizováním právních listin soukromého charakteru⁵.

Za vlády Václava II. došlo k podstatným změnám ohledně notářského stavu tehdejší doby a to samotnou osobou krále Václava II. či osobou Jindřicha z Isernie. Václav II. provedl r. 1294 první právní úpravu notářství. Na základě této právní úpravy byl omezen počet veřejných notářů, stanovena povinná přísaha notáře, a dále byla vyžadována zkouška ve formě odborné a znalostní způsobilosti.

Veřejní notáři této doby byli jmenováni králem nebo papežem. Jindřich z Isernie (Hernicus de Isernia), byl italský právník, historiky označován jako „první veřejný notář“, který r. 1270 přišel do Prahy a zasloužil se o rozvoj notářství tehdejší doby díky znalostem a zkušenostem, které získal díky svému působení v Itálii. Sám Jindřich působil v kanceláři Přemysla Otakara II, dále založil notářskou školu na Vyšehradě, díky níž budoucí notáři mohli rozvíjet své schopnosti a získávat nové znalosti. Přibližně v této době Jindřich z Isernie vytvořil 2 sbírky formulářů „Instrumenta Henrici Italici“ a „Formae privilegiorum Henrici Italici“⁶

Další zásadní úprava notářství vzniká za vlády císaře Karla IV. Samotný císař nechal sepsat mezi lety 1350 - 1351 zákoník zemského práva nazvaný „Maiestas Carolina“, který například stanovil, že veřejným notářem se může stát jen taková osoba, která k tomu dostane královské zmocnění. Tomuto zmocnění předcházelo úspěšné vykonání zkoušky, ve které uchazeč prokázal své odborné znalosti. Po této zkoušce, byla-li složena úspěšně, byl uchazeč o post veřejného notáře „shledán moudrým a věrným“ a následně složil přísahu. Vlastní uvádění nových notářů, v úřad, takzvaná investitura, se prováděla symbolickým předáním pera a kalamáře („per pennam et calamum“)⁷ i předání listu pergamenu a následným políbením. Vlastní zákoník Maiestas Carolina nebyl nikdy schválen díky odporu stavů a sám Karel IV. prohlásil, že originál shořel, což jak se později

⁵ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Historie notářství v dokumentech. Ostrava: Key Publishing ve spolupráci s The European Society for History of Law, 2012, s. 7

⁶ BRÁZDA, Jiří – BÉBR, Richard – ŠIMEK, Pavel. Notářství jeho vývoj, organizace a pravomoc. Praha: Academia, 1976 s. 44

⁷ Tamtéž. s. 45

ukázalo, nebyla pravda. Zákoník se dochoval v rožmberském archivu. Zákoník se v transformovaných podobách používal jako právní kniha, učební pomůcka a důležitá právní památka.

Dalším Karlovým instrumentem, kterým zasáhl do oblasti notářství, bylo právo jmenovat notáře pro české země, ale také pro celou říši. Toto právo vydané roku 1358 náleželo prvotně arcibiskupovi Arnoštu z Pardubic a všem jeho nástupcům. Dále toto právo udělil i falckrabím. Notáři této doby často působili jako písaři například v dvorských či univerzitních kancelářích. Dalším typickým znakem této doby jsou sbírky vzorců a formulářů, které pomáhaly budoucím notářům v jejich činnosti. Mezi takovéto formuláře bychom mohli zařadit například formulaci *dictaminum*, formulaci *epistolarum* či *summa dictaminum*.

Vlastní činnost veřejných notářů spočívala ve vyhotovování veřejných listin, tzv. „*Instrumentum publicum*“. Tyto listiny byly vyhotoveny formou protokolu, kterému předcházelo jednání probíhající před notářem. Tohoto jednání se účastnili nejméně dva svědci, kteří byli obvykle na konci sepsané listiny uvedeni slovy „*tedtibus fidedignis ad premissa vocatis et rogati*“. Důvěryhodnost listiny dále stvrzoval podpis notáře a uvedení jeho znamení. Toto znamení které notář používal, bylo neměnné a nemělo předepsanou formu. Obvykle však tvořilo iniciály notáře a nějaký motiv, například kříž. Notářské listiny tehdejší doby byly vyhotoveny na pergamenu, konkrétně na pergamenových listech, které v případě nedostatku prostoru vhodného k zápisu byly slepovány, číslovány a upraveny do formy svitku. Pravděpodobně nejdelší svitek byl dlouhý 12 metrů a byla to listina notáře z Hajnova.

Co se týče obsahu listin, tak listina začínal invokací (*In nomine domini*), následovalo označení roku a dne, popřípadě i místo jednání. Další část listiny obsahovala vlastní právní jednání a na konci díla byl podpis svědků, notáře, jeho znak a přivěšena pečeť jednotlivých stran právního jednání. Činnost, kterou notář vykonával, bezpodmínečně vyžadovala řádné vedení tzv. „register“ Vedení register byli notáři zavázáni přísahou při složení slibu, kterému jak již bylo výše uvedeno, předcházelo jmenování. Tato registra měla funkce zkrácených záznamů dokládající jednání osob u notáře či vlastní činnost spojenou s výkonem funkce veřejného notáře.

Notářství v období vlády císaře Karla IV. by se dalo považovat za jakýsi zlatý věk dosavadního vývoje institutu notářství. Tuto skutečnost můžeme například dále vypořádat z rozšiřujícího okruhu práce notáře jako takového. Jednalo se především o otázky majetkového charakteru, například prodej nemovitosti, darování či dlužních úpisů, ale také činnosti související s nemajetkovým charakterem, například různá potvrzení či ověřování skutečností.⁸

Bohužel v následujícím období postupně začíná docházet k úpadku notářství. Tento úpadek můžeme vypořádat například v dochovaných listinách sepsaných notáři, kteří ve srovnání s obdobím vlády Karla IV. neměli patřičného vzdělání či praktických zkušeností. Úprava notářství provedená císařem Karlem IV. byla v platnosti do roku 1512, ve kterém byl v českých zemích zaveden notářský řád Maxmiliána I. převzatého panovníkem Ferdinandem I.⁹

Maxmiliánův notářský řád z roku 1512 vznikl na základě reformních kroků, které byly zahájeny za vlády císaře Maxmiliána I. a dokončeny panovníkem Karlem V. Zásadním krokem k reformě tehdejšího notářství, bylo rozhodnutí o reformě notářství uskutečněné roku 1498 na říšském sněmu ve Freiburgu. Sepsáním osnovy nového notářského řádu, se souhlasem Říšského sněmu, byl pověřen protonotář kanceláře říšského komorního soudu Ambrosius Dietrich, univerzitní profesor Bernard Kuhorn a císařský sekretář a rada v jedné osobě Georg Maspach. Na základě projednání vytvořené osnovy na říšském sněmu v Kolíně roku 1512, byl vydán a následně oficiálně publikován v německé a latinské verzi Maxmiliánův notářský řád.

Maxmiliánův notářský řád je tvořen celkově 440 paragrafy. Vlastní obsah je rozdělen do úvodní obecné části a čtyř zvláštních částí. Úvodní část obsahuje ustanovení týkající se notáře jako takového, například základní činnosti notářů, jejich odpovědnost za škodu, předpoklady pro jmenování notáře, rezignaci notáře či změnu notářova znaku.

Úvodní část dále obsahuje ustanovení týkající se notářských instrumentů, například formy veřejných listin, protokolů, registrů vedených notářem či

⁸ BRÁZDA, Jiří – BÉBR, Richard – ŠIMEK, Pavel. Notářství jeho vývoj, organizace a pravomoc. Praha: Academia, 1976 s. 46 - 47

⁹ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Historie notářství v dokumentech. Ostrava: Key Publishing ve spolupráci s The European Society for History of Law, 2012, s. 8

notářské substituci. Notářský řád v dalších částech dále podrobně upravoval náležitosti a formu veřejných listin. O své agendě vedl notář vlastnoručně psaný protokol, ve kterém byla psána veškerá jeho činnost jako veřejného notáře. Dále notář vedl sbírky kopií listin, které vyhotovil. Další část notářského řádu obsahovala ustanovení věnující se závětím. V této části byly upraveny druhy závětí, postavení svědků figurujících při vytvoření závěti, výpověď zůstavitele či náležitosti poslední vůle učiněné v písemné a ústní formě, nebo postup při pořizování testamentu například osobou slepce.

Maxmiliánův notářský řád ve svém znění také reagoval na výše zmiňovaný úpadek notářství způsobený nevzdělaností či neodborností jednotlivých notářů. Notářem mohla být pouze osoba odborně způsobilá a bezúhonná. Nový notářský řád obsahoval demonstrativní výčet osob, které se nemohli stát notáři. Byli to například osoby nevěřící, nesvobodní či osoby, které přišly o čest. Tato úprava měla pozdvihnout úroveň notářství a zlepšit postavení notářů jako takových i ve světle veřejnosti. Notářský řád Maxmiliána I. platil ve většině zemí Svaté říše římské národa německého až do jejího zániku v roce 1806. Na našem území začal notářský řád Maxmiliána I. platit za vlády Ferdinanda I. díky převzetí notářského řádu do českého právního řádu díky panovníkově sjednocovací politice.¹⁰

Celým šestnáctým stoletím se v českých zemích prohlubuje krize notářství. Tato krize má za následek nespokojenost členů společnosti v podobě stížností na jednotlivé notáře a jejich práci. Tyto stížnosti míří i na panovníka a jeho přístup k dané situaci. Panovníkem, který zareagoval na danou situaci, byl Karel VI. a to 1. března roku 1725, kdy rozhodl císařským dekretem o tom, že notáři musejí být přezkoušeni a v notářských úřadech mohou zůstat jen ti, kteří jsou způsobilí za podmínek stanovených panovníkem. Dále bylo rozhodnuto o tom, že se o notářství nesmí nikdo ucházet bez příslušného souhlasu císaře a dále že papežští notáři nesmí vykonávat svůj úřad bez císařova souhlasu.¹¹ Císař Karl VI. se pomocí výše zmiňovaného dekretu pokoušel zamezit pokoutnictví, které z pohledu historie notářství, tehdejší dobu značně poznamenalo. Tyto kroky učiněné císařem bohužel nepozvedly notářství a postavení notářů tak jak bylo

¹⁰ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 49 - 55

¹¹ SCHELLEOVÁ, Ilona. Organizace soudnictví, notářství a advokacie. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 1997, s. 251 - 252

zamýšleno. V tehdejší době bylo opravdu velmi málo notářů, například dle dochovaných listin, působil na Starém Městě pražském pouze jediný notář, a to Josef Freyertag¹².

Období od roku 1781 do roku 1848 nebylo pro notářství taktéž přívětivé. Notariát byl postupně omezován reformními kroky v oblasti notariátu jako takového, soudního řízení a notářského práva. Tyto „reformní“ kroky měly za následek ještě větší úpadek notářství¹³. Roku 1781 panovník Josef II. vydal obecní soudní řád, který stanovil, že za veřejnou listinu se pokládá pouze notářský směnečný protest, a že ostatní listiny vyhotoveny notáři veřejnými listinami nejsou. Toto omezení notářské činnosti mělo poškodit notářský stav. Později však byla tato situace napravena a všechny řádné notářské listiny byly uznány za listiny veřejné. Po vydání obecního soudního řádu následovala další opatření ohledně notářů a to konkrétně opatření ve formě dvorního dekretu z roku 1788, který stanovil, zřizování veřejných notářů zemským místodržícím a každý notář, který neobdržel diplom zemského místodržitelství, nemohl vykonávat notářskou činnost.

Další omezení následovalo roku 1804 a to ve formě dvorského dekretu, který stanovil příslušnost notáře k zemi, ve které byl za notáře přijat. Roku 1821 byl vydán další dvorní dekret, který stanovil, že veřejnými listinami jsou pouze směnečné protesty, dále byly všem notářům odňaty dosavadní diplomy a byly vydány nové s novou formulací jejich pravomocí. Tímto dekretem byli notáři značně poškozeni a to zejména tak, že byla omezena jejich činnost. Notáři mohli vykonávat pouze tkz. Směnečné notářství a všechny další činnosti mohli vykonávat advokáti¹⁴.

Dalšímu zásahu do notariátu tehdejší doby došlo na základě dvorského dekretu z roku 1824, který stanovil, že oprávnění notářů zastupovat klienty před směnečnými a obchodními soudy je odňato notářům, kteří neměli právnický doktorát a nebyli oprávněni vykonávat advokacii.

¹² BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 56

¹³ Tamtéž, s. 56

¹⁴ SCHELLEOVÁ, Ilona. Notářství. Zlín: ŽIVA, v. o. s., 1994. s. 8

Poslední změnou do revolučního roku 1848 byl výměr ministra spravedlnosti ze srpna 1848, o prozatímním určení působnosti ministerstva spravedlnosti, jímž ministerstvo spravedlnosti převzalo dozor nad notáři¹⁵.

¹⁵ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 57

1. Dějiny notářství v jižních Čechách v letech 1850 – 1938

1.1 Jižní Čechy v letech 1850 – 1938

Oblast jižních Čech zaznamenala ve výše vymezeném období značné změny. Jižní Čechy na přelomu století byly součástí českého Království, jedné ze zemí předlitavské, tedy součástí Rakouska-Uherska. Na jihu jižní Čechy sousedily s Horním a Dolním Rakouskem, na východě s markrabstvím moravským, na západě s Německou říší¹⁶.

Revoluce roku 1848 zapříčinila odstranění poddanství a zrušila robotu. To mělo za následek, že Vrchnostenským úřadům byla odňata pravomoc v záležitostech správních, soudních a finančních. Staré uspořádání úřadů před rokem 1848, neodpovídalo současným požadavkům, tudíž bylo nutné vytvořit novou správu, představovanou novými státními úřady. Na území jižních Čech bylo zřízeno 28 soudních okresů a 10 podkrajských úřadů s krajskou vládou Českých Budějovicích. Zajímavostí je, že západní jihočeské okresy byly přiřčleněny ke krajské vládě v Plzni. Toto uspořádání nových orgánů politické správy vzniklo na základě instrukcí ze 7. dubna 1850. Podkrajské obvody krajské vlády v Českých Budějovicích tvořil: podkrajský úřad Benešov, České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Kaplice, Milevsko a Pelhřimov. Pod krajskou vládu v Plzni patřily tyto jihočeské podkrajské úřady: podkrajský úřad Březnice, Písek, Prachatice, Strakonice, Vimperk. Každý z podkrajských úřadů měl své soudní okresy¹⁷.

Administrativní rozdělení ze 7. dubna 1850 bylo poměrně těžkopádné a jak se ukázalo značně nevyhovující. Na základě tohoto byla roku 1855 vytvořena reorganizace území. V Čechách vzniklo 13 krajských úřadů místo dosavadních krajských vlád, dále vynikly okresní úřady místo původních podkrajských úřadů, jež vykonávaly politickou a soudní správu. Na území jižních Čech byly podle této reorganizace zřízeny krajské úřady se sídly v Českých Budějovicích, Písku a Táboře. Obvody nových okresních úřadů se kryly s obvody soudních okresů.¹⁸

¹⁶ ZWETTLER, Otto. Historicko-geografický obraz jižních Čech v letech 1900-1914. Brno : Univ.J.E.Purkyně, 1984, s. 15

¹⁷ Tamtéž, s. 25

¹⁸ Tamtéž, s. 25 a 26

Jižní Čechy byly v letech 1855 – 1868 tvořeny třemi krajskými úřady sídlícími v krajských městech České Budějovice, Písek a Tábor. Dále pak okrasními úřady kterým byli nadřizeny krajské úřady v jednotlivých správních obvodech. Pod krajský úřad České Budějovice spadaly okresní úřady: České Budějovice, Český Krumlov, Hluboká nad Vltavou, Horní Planá, Chvalšiny, Jindřichův Hradec, Kaplice, Lišov, Lomnice nad Lužnicí, Nová Bystřice, Nové hrady, Trhové Sviny, Třeboň, Týn nad Vltavou a Vyšší Brod. Krajský úřad Písek zahrnoval ve svém správním obvodu okrasní úřady: Blatná, Březnice, Horažďovice, Kašperské hory, Mirovice, Netolice, Písek, Prachatice, Strakonice, Sušice, Vimperk, Vodňany a Volyně. Posledním krajským úřadem, krajským úřadem Tábor ve svém obvodu zahrnoval okresní úřady: Bechyně, Benešov, Kamenice nad Lipou, Mladá Vožice, Neveklov, Pacov, Pelhřimov, Počátky, Sedlčany, Sedlec, Soběslav, Tábor, Veselí nad Lužnicí, Vlašim a okresní úřad Votice.¹⁹

Roku 1861 se díky Únorové ústavě Rakousko stalo buržoazní konstituční monarchií. To mělo za následek další změny ve státní správě a vyvstal požadavek správní reorganizace a oddělení správy politické od správy soudní. Počátečními kroky byly zrušeny krajské úřady.

Vlastní reorganizace státního uspořádání úřadů nastala díky průtahům až v roce 1868. Čechy byly podle zákona z 19. května 1868 rozděleny na 89 okresních hejtmanství podřízených přímo místodržitelství. Na území jižních Čech tak vzniklo správní uspořádání, které se udrželo až do roku 1949.

Pod jednotlivá okresní hejtmanství spadaly soudní okresy a to konkrétně pod okresní hejtmanství České Budějovice patřil soudní okres: České Budějovice, Hluboká nad Vltavou, Lišov, Trhové Sviny. Pod okresní hejtmanství Český Krumlov patřil soudní okres Český Krumlov, Horní Planá, Chvalšiny. Jindřichohradecké okresní hejtmanství zasahovalo soudní okresy Nová Bystřice, Jindřichův Hradec. Dále pod okresní hejtmanství Kaplice náležely soudní okresy Kaplice, Nové Hrady a Vyšší Brod. Pod okresní hejtmanství Milevsko náležel soudní okres Bechyně a Milevsko. Pelhřimovské okresní hejtmanství zasahovalo do soudních okresů Kamenice nad Lipou, Pacov, Pelhřimov a Počátky. Písecké okresní hejtmanství obsahovalo soudní okresy Mirovice, Písek a Vodňany.

¹⁹ ZWETTLER, Otto. Historicko-geografický obraz jižních Čech v letech 1900-1914. Brno : Univ.J.E.Purkyně, 1984, s. 26 a 27

Okresnímu hejtmanství v Prachaticích náležel územní obvod soudních okresů Netolice, Prachatice, Vimperk a Vodňany. Pod Strakonické okresní hejtmanství spadal soudní okres Horažďovice, Strakonice a Volyně. Dále pod Tábořské okresní hejtmanství náležel soudní okres Mladá Vožice, Soběslav a Tábor. Třeboňské okresní hejtmanství pokrývalo obvod soudního okresu Lomnice nad Lužnicí, Třeboň a Veselí nad Lužnicí. Posledním okresním hejtmanstvím bylo hejtmanství Týn nad Vltavou, které měl spádovou oblast soudního okresu Týn nad Vltavou.²⁰

„Nové administrativní uspořádání nebylo jednoduchou záležitostí. Bylo třeba vzít v úvahu měnící se ekonomické a společenské poměry, zájmy jednotlivých měst ale i majitelů panství podnikatelů a podobně. Mnohdy hrála svou úlohu i obava z degradovaného postavení města či obce, tedy snaha prosadit lokální zájmy vedla k rozporům mezi nimi. Konkrétním projevem tohoto jevu byly žádosti jednotlivých obcí pražskému místodržitelství.“²¹

1.2 Období roku 1850 – 1871

Notářství ve výše vymezeném období zažívalo pozitivní změny. Tyto změny se projeví jako nová právní úprava v podobě notářských řádů z let 1850 a 1855. Notářskému řádu z roku 1850 předcházelo období roku 1849 jak jej Václav Šediva, právní historik a notář ve své publikaci Notářství dle práva rakouského se stručnými dějinami notářství vůbec popisuje:

„Když však v zákonodárství ústavního Rakouska nadešla r. 1849 tak zvaná „éra liberální“, mezi jejímž úkoly bylo také – na základě mocnářova rozhodnutí ze dne 14. června 1849 – provedení nové organizace soudních úřadů, tu v rozhodujících kruzích zavládlo přesvědčení, že z působnosti nových soudů musí být vyloučeno spisování smluv a jiných listin o právech soukromých, poněvadž by to na úkor bylo řádnému vykonávání pravé působnosti soudcovské a praxe v tomto směru dosud u patrimonialních úřadův obvyklá že musí přestati, zároveň však že musí postaráno býti o nový ústav právní, jímž by lidem práv neznalým

²⁰ ZWETTLER, Otto. Historicko-geografický obraz jižních Čech v letech 1900-1914. Brno : Univ.J.E.Purkyně, 1984, s. 27

²¹ Sborník archivu MV, 1939

dostalo se při zřítování smluv a jiných listin spolehlivé rady a přispění, aby neupadali v ruce rádců nevědomých a škodlivých“.²²

Na základě výše citovaných zásad navrhl tehdejší ministr spravedlnosti Dr. Antonín rytíř Schmerling dne 30. dubna 1850 císaři aby:

„Co nejrychleji v život uveden byl nezbytný téměř ústav notářství za tím účelem, aby zřízen byl ústav státní, jehož by státní občané použít mohli tak, že by se jim o právních jednáních dostávalo veřejných listin od osob k tomu státem ustanovených a pověřených“.

Jinými slovy Dr. Antonín Schmerling zdůraznil nutnost vzniku nové právní úpravy institutu notářství, dostupnost instituce pro veřejnost, odbornost notářů jako takových. Císařova reakce na podnět od Dr. Schmerlinga byla taková, že svým rozhodnutím z 9. května 1850 dovolil zemím, ve kterých vznikala nová organizace soudní, vznikl zároveň notářský úřad. Dále císař nařídil předložení příslušného zákona, který by upravoval institut notářský.

Císařovu rozkazu bylo vyhověno tak, že ministr spravedlnosti Dr. Antonín Schmerling se souhlasem ministerské rady dne 27. srpna 1850 předložil císaři návrh notářského řádu. Tento návrh byl císařem schválen a dne 29. září 1850 císařským dekretem publikován pod číslem 366 ř.z.. Řád notářský - Císařský patent č. 366/1850 platil pro Čechy a Moravu, Slezsko, Horní a Dolní Rakousy, Solnohrad, Štýrsko, Korutany, Kraňsko, Gorici a Gradišku, Istrii, území města Trestu a Tyroly s Voralberskem. Dle V. Šedivy Řád notářský vycházel z francouzského vzoru – francouzského notářského řádu.²³

Co se týká obsahu Řádu notářského z roku 1850, tak notáři byla, kromě jiného, svěřena výlučná pravomoc sepisovat spisy, jímž zákon příkládá zvláštní účinky. Tyto notářské spisy měli mít po jejich sepsání formu veřejné listiny a tudíž v případných sporech větší důkazní hodnotu. Jejich věrohodnost mohla být napadena pouze tak, že notářský spis byl s úmyslem napsán chybně, nebo zfalšován či opis notářského spisu se neshodoval s jeho prvopisem.²⁴

²²ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1884. s. 53

²³ Tamtéž.

²⁴ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 72

Notářský spis byl nezbytnou podmínkou k platnosti některých právních úkonů. Mezi tyto právní úkony například náležely směnečné protesty, osvědčení při smlouvách svatebních, kupních, směnných, důchodových či půjčovacích. Dále se jednalo o dlužní úpisy mezi manžely či písemné smlouvy uzavírané s osobami, slepými, hluchými či negramotnými.²⁵

Vlastní platnost notářských listin mohl přezkoumávat pouze soud a notářské listiny mohly být použity i mimo území působnosti notáře, který sepsal notářskou listinu. Notáři dále dle řádu z roku 1850 mohli brát do úschovy listiny s výjimkou listin vytvořenými jimi samotnými. Dále notáři byli zmocněni ověřovat pravost podpisů, data listin, správnost podpisů, překladů či ověření zda je osoba naživu.²⁶

Samotným notářem se mohl dle Řádu stát pouze rakouský říšský občan, zletilý, bezúhonný, který byl plně způsobilý k právním úkonům, znalý jazyka v okresu ve kterém bude vykonávat svou činnost. Dále budoucí notář musel úspěšně složit advokátní či notářské zkoušky.²⁷

Povolání notáře bylo zásadně neslučitelné s výkonem advokacie, placeného státního úřadu, či vlastní obchodní činnosti a zprostředkováním obchodu a služeb, dále jednatelstvím nebo komisionářstvím. Pokud notář vykonával některou z výše uvedených činností, byl vystaven odpovědnosti před disciplinární komisí a pod sankcí disciplinárního trestu.²⁸

Samotnému jmenování notáře předcházelo splnění další podmínky a to složení peněžité kauce notářské komoře. Její výše byla stanovena dle velikosti místa, kde notář působil. Pro příklad, povinná kauce složená notářem pro město Vídeň byla ve výši 8000 zl. K. m., pro města nad 30 000 obyvatel činila výše 5000 zl. K. m, pro města se sídlem krajského soudu 2000 zl. K. m. a pro ostatní místa 1000 zl. K. m. Tato kauce sloužila jako záruka v případě, že by notář dobrovolně nesplnil náhrady a platby způsobené jeho činností. Kauce se skládala v hotovosti či v císařských státních dlužních úpisech. Dohled nad složením kauce

²⁵ SCHELLEOVÁ, Ilona - SCHELLE, Karel. Právní úprava notářství: historie a současnost. 1. vyd. Brno: PF MU v Brně, 1995. s. 6

²⁶ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 72

²⁷ SCHELLEOVÁ, Ilona - SCHELLE, Karel. Právní úprava notářství: historie a současnost. 1. vyd. Brno: PF MU v Brně, 1995. s. 7

²⁸ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 73

a její správností měla notářská komora nebo státní zastupitelstvo. Pokud notář zemřel, byla kauce vyplacena dědicům notáře.²⁹

Poslední podmínkou vzniku oprávnění vykonávat notářskou činnost dle notářského řádu z roku 1850 bylo složení přísahy a předání pečeti, dále zápis do seznamu notářů vedeného příslušnou notářskou komorou dle výkonu činnosti notáře a předložení podpisového vzoru a otisku notářovi pečeti soudům a státnímu zastupitelství v okrese, ve kterém svou činnost notář bude vykonávat, viz příloha.³⁰

Po splnění těchto podmínek, byl notáři vyhotoven zřizovací dekret prezidentem vrchního soudu a příslušnou notářskou komorou bylo učiněno oznámení o jeho jmenování především soudům a státním zastupitelstvím příslušného okresu. Pokud jmenovaný notář nezačal svou činnost ve lhůtě tří měsíců od jeho jmenování, vznikla domněnka, že se svého jmenování vzdal. Dalším způsobem zániku oprávnění vykonávat notářskou činnost byla smrt notáře, dále skutečnost, že se notář svého úřadu sám vzdal, pozbyl říšské občanství, byl odsouzen za trestný čin či přijal úřad neslučitelný s výkonem vlastní notářské činnosti, nebo se začal věnovat jiným činnostem neslučitelným s úřadem notářským.³¹

Tento výčet je však pouze demonstrativním příkladem jak notáři mohlo zaniknout oprávnění úřad vykonávat.

Notářský řád z roku 1850 obsahoval kromě výše uvedených ustanovení, týkajících se vlastní činnosti sepisování spisů, vzniku a zániku notářského oprávnění či požadavků na osobu notáře další velmi důležitá ustanovení ovlivňující činnost notáře.

Mezi tato ustanovení můžeme například zařadit ustanovení o právech a povinnostech notáře při výkonu jeho povolání, náležitosti jednotlivých úkonů a jejich formu či obsahové náležitosti jednotlivých listin notářem vyhotovených. Dále například notářský řád upravoval podmínky pro ukládání disciplinárních

²⁹ SCHELLEOVÁ, Ilona - SCHELLE, Karel. Právní úprava notářství: historie a současnost. 1. vyd. Brno: PF MU v Brně, 1995. s. 7

³⁰ V příloze čtenář nalezne oskenované originály notářských pečeti a podpisových vzorů, které notáři předkládaly soudům a státním zastupitelstvím. Zajímavostí je různost provedení jednotlivých listin i například dvojjazyčné vyhotovení notářského razítka.

³¹ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 73

trestů. Tyto tresty byly ukládány senátem vrchního zemského soudu. Vlastní vyšetřování deliktů způsobených notářem mohlo být věřeno některému orgánu notářské komory či soudci.³²

Tresty ukládané notáři měli formu pořádkovou či disciplinární. Pořádkové tresty byly tresty mírnějšími. Jednalo se především o trest napomenutí, domluvy či pohružky zahájení disciplinárního řízení a pokuty do výše 100 z. K.. Tyto tresty zpravidla navrhovala notářská komora či prezident vrchního zemského soudu. Disciplinární tresty se týkaly pokut do výše 500 z. K. dále pak případného odvolání notáře z úřadu po dobu maximálně 3 měsíců. V případě stanovených notářským řádem existoval i trest úplného odvolání notáře z úřadu. Ten se ukládal v nejzazších případech. Jakékoliv disciplinární řízení, ve kterém byl notář zúčastněný, bylo nutno hlásit notářské komoře.³³

Obsah listin upravoval řád z roku 1850 tak, že každá listina sepsaná notářem musela obsahovat řádem předepsané náležitosti. Mezi tyto náležitosti patřilo: datum sepsání listiny slovy napsané, místo sepsání listiny, celé jméno notáře, dále pak jméno, příjmení, bydliště, stran které v listině vystupují, jméno, příjmení, bydliště případných svědků zápisu, notářovo potvrzení, že zná strany či svědky v listině uvedené, vlastní obsah jednání, potvrzení, že strany byly seznámeny s obsahem listiny a souhlasí s ním, číslo jednacích, jméno císaře, místnost, kde byla listina sepsána, počet originálních vyhotovení, podpis stran, svědků, notáře a jeho otisk pečetě.³⁴

Co se týče notářských komor, tak tyto komory primárně zajišťovaly organizaci notářství, obsazování jednotlivých notářských míst a rozdělení notářských okresů. Dále pak každá komora vedla seznam notářů a notářských praktikantů a následně dohlížela na řádný výkon notářské činnosti. Tyto komory byly zřizované v sídlech vrchního soudu zemského, které tvořili notáři usazení v tomto soudním okrese.³⁵

³² BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 74

³³ SCHELLEOVÁ, Ilona - SCHELLE, Karel. Právní úprava notářství: historie a současnost. 1. vyd. Brno: PF MU v Brně, 1995. s. 27

Tamtéž, s. 12

³⁵ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 74

Závěrečná část notářského řádu z roku 1850 byla věnována činnosti notáře jako soudního komisaře ve věcech pozůstalostí, dražeb, soudních prodejků. V zásadě tato část obsahovala záležitosti nesporného řízení. V této části se nacházel jako příloha sazebník notářských poplatků.³⁶

Počet notářských úřadů tehdejší doby byl stanoven císařským nařízením. Jednotlivé obvody notářských úřadů, ve kterých notář vykonával svou činnost de facto kopírovaly obvody okresních soudů. V případě notářů vykonávajících svou činnost ve městech s více soudními okresy, bylo přidělených notářů více tak, aby bylo možné pokrýt působnost ve všech okresech. Každý notář získal v okrese, pro který byl jmenován, sídlo, ve kterém se měl stále zdržovat a být k zastížení v případě potřeby. Pokud notář například zemřel či odstoupil z výkonu jeho úřadu, místně příslušná notářská komora, měla dle notářského řádu povinnost vypsat konkurz na obsazení volného místa. Vlastní jmenování notáře v případě úspěšného konkurzu, náleželo ministru práv.³⁷

Řád notářský z roku 1850 vydaný císařským patentem č. 366/1850 sice byl prvním, dílem svého druhu, ale jeho kvalita již tak značná nebyla. Jedním z důvodů moha být částečná recepce francouzského notářského řádu, ze kterého primárně vycházel řád notářský z roku 1850. V počátcích jeho účinnosti se vyskytlo mnoho problémů. Jedním z problémů byly například průtahy na straně notářů vzniklé při vyřizování notářských spisů. Tyto průtahy vzbuzovali nevoli tehdejšího obyvatelstva a tím vzrůstala nedůvěra v notářství jako celku. Dalším z problémů notářství tehdejší doby, byla poměrně nízká úroveň odbornosti některých z notářů, jelikož v prvopočátcích notářství nebyly nastaveny standardy odbornosti, tak jako tomu bylo v pozdějších letech.³⁸

Výše uvedené skutečnosti, které provázely řád notářský, měly za následek úvahy některých kritiků směřující k jeho zrušení. Podrobně vystihuje situaci V. Šediva ve svém díle:

„Věci utvářely se kvapem tak, že již v roce 1852 dostalo ministerstvo rozkaz, aby se prohlásilo o tom, zda notářství nemá býti vůbec zrušeno. Vláda však ve svém prohlášení trvala rozhodně na tom, že notářství pro život právní

³⁶ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 74

³⁷ Tamtéž, s. 73

³⁸ Tamtéž, s. 74

nezbytně jest za potřebí, a vyložila zároveň zásady, dle nichž by notářský řád měl býti revidován. Za účelem tím byl také zřízen zvláštní sbor poradní a vyslechnuti všichni zemští vrchní soudcové i nejvyšší političtí úřadové jednotlivých zemí. Mínění úřadů těch velmi se rozcházela, ano monohdy mínění úřadů v témž místě sídlících, přímo si odporovala, včetněch případech projeveno bylo přání, aby vše zase bylo jako dřív a aby soudům bylo svěřeno spisovati listiny neb aby to svěřeno bylo politickým úřadům, aneb obcím. Avšak bezdůvodnost návrhů takových byla příliš patrna a zákonodárstvo nedalo se jimi ke zrušení notářství přimět.“³⁹

Následkem vzniklé situace nastíněné díky dílu Václava Šedivy, začala vláda pracovat na revizi notářského řádu, kterou později po jejím předložení vládou zpracoval a realizoval zvláštní poradní sbor složený z vrchních zemských soudců a nejvyšších politických úředníků jednotlivých zemí.⁴⁰

Výsledkem jejich práce došlo k vydání nového notářského řádu z 21. května 1855, který byl pod císařským patentem č. 94 zaveden pro tytéž země jako řád notářský z roku 1850 a císařským patentem č. 23 ze 7. února 1858 pro Halič, Krakov, Bukovinu, Uhry, Chorvatsko, Slavonsko, Sedmihrady, Srbskou Vojvodinu a Těmešský Banát.⁴¹

Nový notářský řád z roku 1855 byl sestaven na základě notářského řádu z roku 1850. Měl však odstranit chyby, které obsahoval notářský řád předchozí. Dále měl lépe definovat postavení notářů a posílit práva jejich klientů. Dle přesvědčení tehdejších notářů nedosahoval vysokých kvalit, kterých se od něj očekávalo. Dle Václava Šedivy notářský řád z roku 1855:

„ nebyl nový ten řád notářský pokrokem nýbrž byl od pravého poněti o povolání notářů tak vzdálen a vynikal tolika vadami, ač div jest, že notářství tehdy nezaniklo zcela“⁴²

Jedním z důvodů proč notářství tehdejší doby nezaniklo, byla důležitost notářů jako soudních komisařů ve věcech pozůstalostí a sirotčích řízení. Tato řízení byla poměrně složitá a časově náročná, tudíž soudy tehdejší doby by neměli

³⁹ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1884. Str. 54 a 55

⁴⁰ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 75

⁴¹ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1884. Str. 55

⁴² Tamtéž.

čas tato řízení řešit. Díky této situaci institut notářství byl potřebný i v době svého největšího ohrožení.⁴³

Notářský řád z roku 1855 poskytoval, notářům kromě jiného, pravomoc týkající se sepisování veřejných listin o právních jednáních, dále notáři mohli zajišťovat úschovy a vydávat listinná osvědčení o určitých právních skutečnostech. Jednou z novinek v notářském řádu bylo to, že notáři mohli za úplatu poskytovat právní pomoc. Výše úplaty se v tomto případě řídila ustanovením v předpisech určených advokátům. Díky této novotě v řádu obsažené, tak notáři mohli konkurovat advokátům. Tato situace se však nelíbila stavu advokátů a zapříčinila dlouholeté trvající spory mezi advokáty a notáři.⁴⁴

Mezi notářovy povinnosti dle řádu patřila povinnost postupovat pečlivě, pilně a bedlivě, zdržet se zakázaného, předstíraného jednání a jiných pletich, dále mu bylo zapovězeno zbytečně zvyšovat útraty klientů a zaneprázdnňovat zbytečnou činností úřady. Notář ze své funkce byl odpovědný za škodu, kterou svým jednáním způsobil. Pokud škodu neuhradil sám ze své vůle, mohla být použita ke splnění škody poškozeným stranám část kauce, kterou notář skládal jako záruku příslušné notářské komoře. Tato peněžitá záruka měla výši odstupňovanou podle velikosti sídla, ve kterém notář svůj úřad vykonával. Výše kauce se pohybovala mezi částkou od 1000 do 8000 zlatých.

O post notáře se dle řádu mohla ucházet osoba, rakouský občan, který dovršil věku alespoň 24 let, křesťanského náboženství, plně způsobilý k právním úkonům a bezúhonný. Dále musel znát jazyk používaný v okrsku soudu první instance, kde by měl notářský úřad a úspěšně absolvovat advokátní či notářské zkoušky. Novinkou byla možnost složení soudcovské zkoušky a následná jednoletá praxe v oboru notářském. V zásadě se notářem nemohla stát osoba, která byla obviněna či shledána vinnou ze zločinů a některých přečinů a přestupků. Výjimku z této zásady tvořilo písemné povolení samotného císaře, díky kterému osoba obviněná či vinná mohla po absolvování řádem určených požadavků vykonávat post notáře.

⁴³ Spoluautoři BALÍK Stanislav, PIKOVÁ Petra, POKORNÁ Hana a WAWERKA Karel. Notářství v českých zemích do roku 1949. Ad Notam. s. 7

⁴⁴ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 75

Výkon notářské činnosti byl v zásadě neslučitelný s výkonem služby v placeném státním úřadě a také s advokací. Výjimku tvořilo ustanovení, které umožňovalo výkon advokacie samotným notářem na venkově a ve městech kde neměl sídlo zemský soud.⁴⁵

Notáři dále nebylo dovoleno podnikat a zprostředkovávat obchodní či jinou činnost. Do své funkce byl notář jmenován úřadujícím ministrem spravedlnosti. Toto jmenování se řídilo notářským řádem a předcházelo mu vyhlášení konkurzu notářskou komorou na volné místo v příslušném soudním okrese.

Jmenovanému notáři byl udělen jmenovací dekret. Po udělení jmenovacího dekretu, jmenovaný notář složil kauci, požádal o schválení pečeti, provedl přísahu a u příslušných soudů uložil své podpisové vzory. Nadřízeným orgánem byl soud vyšší instance a ministr spravedlnosti.⁴⁶

Zánik notářského oprávnění řád upravoval tak, že notář, který vykonával svou funkci, se svého oprávnění vzdal, či pozbyl rakouského občanství, nebo mu byl ustanoven opatrovník. Dále pokud přijal jiný úřad neslučitelný s výkonem úřadu notáře, či na jeho majetek byl prohlášen konkurz, nebo byl shledán vinným pro spáchaný zločin, přečin či přestupek, stanovený notářským řádem.

Působnost notáře byla notářským řádem z roku 1855 stanovena v podstatě, jako místní působnost v okrsku soudu prvního stupně, v němž byl notářský úřad zřízen. V tomto okrsku měl notář své sídlo, ve kterém měl povinnost zdržovat se a být dostupný pro veřejnost.⁴⁷

Notářský řád z roku 1855 nenaplnil očekávání, které do něj vkládali jeho tvůrci. V zásadě měl reformovat notářský řád z roku 1850, avšak k podstatným změnám nedošlo a notářství jako takové bylo nadále v nemilosti jak ze strany některých státních úřadů, tak ze strany veřejnosti. Notářský řád z roku 1855 platil až do přijetí nové právní úpravy a to notářského řádu přijatého v roce 1871.

⁴⁵ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 75

⁴⁶ Spoluautoři BALÍK Stanislav, PIKOVÁ Petra, POKORNÁ Hana a WAWERKA Karel. Notářství v českých zemích do roku 1949. Ad Notam. s. 7

⁴⁷ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 75

1.3 Období roku 1871 – 1918

Období mezi lety 1871 a 1918 lze v jižních Čechách a českých zemích charakterizovat jako počátek zlaté éry notářství jako takového. Nejdůležitějším krokem k pozdvižení notářství a notářského stavu jako takového bylo přijetí nového notářského řádu a to roku 1871. Dalším významnou událostí bylo rozdělení Karlovo-Ferdinandovy univerzity, na českou a německou část. To mělo za následek navýšení počtu absolventů nové generace právníků, kteří svou činností pozitivně přispěli k vývoji notariátu na celém území českých zemí. Výše vymezené období uzavírá první světová válka, která se negativně projevila nejen na vývoji notářství, ale hlavně na společnosti jako celku.⁴⁸

Jak již bylo výše napsáno, notářský řád z roku 1855 nebyl příliš povedený. Někteří kritici říkali, že jeho přijetí je krokem nazpět. Tyto skutečnosti postupně vyeskalovaly v myšlence vytvoření nového notářského řádu, který by přispěl k upevnění notářství a jeho autority.⁴⁹

Václav Šediva ve svém díle popisuje skutečnosti, které vedly k vytvoření nového notářského řádu:

„Teprve však na sklonku let sedmdesátých stalo se volání po nápravě tak hlasitým, že ani vláda již nemohla si toho nevšímatí.“⁵⁰

Dále Václav Šediva poměrně podrobně popisuje ve svém díle legislativní proces přijetí nového notářského řádu:

„Zároveň s novým návrhem notářského řádu předložil Dr. Habětínek roku 1871 sněmovnám nový návrh zákona o nezbytnosti notářských spisů pro některá jednání právní a o nezbytnosti legalizace podpisů na listinách tabulárních; návrh vládní však se tentokrát odchyloval od osnovy přijaté sněmovnou poslanců již dne druhého dubna 1870. K poradě o této nové osnově zvolila sněmovna poslanců výbor, který správou ze dne 29. března roku 1871 navrhl, aby vládní osnova byla přijata. Ve schůzích svých dne 21., 25. a 28. dubna 1871 za živých debat přijala sněmovna vládní osnovu ve druhém čtení, ale zamítla její ustanovení o nezbytnosti

⁴⁸ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 89

⁴⁹ SCHELLEOVÁ, Ilona. Notářství. Zlín: ŽIVA, v. o. s., 1994. s. 9

⁵⁰ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1884. s. 56

legalizace podpisů na listinách tabulárních, v té podobě byla osnova ta potom také ve třetím čtení přijata dne 2. května 1871. Komise panské sněmovny radíc se o té osnově rozestoupila se ve dvě strany, menšina navrhovala, aby vládní osnova byla přijata beze změn, většina pak navrhovala změnění osnovy té. Panská sněmovna však po tuhé debatě dne 26. května 1871 rozhodla se pro návrh menšiny a přijala vládní osnovu v původním znění. Výbor sněmovny poslanecké, jemuž věc byla znova zase přidělena, navrhl opět, aby přijata byla vládní osnova sněmovnou panskou schválená. Ale sněmovna poslanecká dne 20. června 1871 setrvala na osnově změněné tak, jak se na ní poprvé usnesla. Na to sněmovna panská – se zřením k tomu, že ustanovení o legalizaci tabulárních listin, pojato bylo do návrhu knihovního zákona tou dobou sněmovnám předloženého – přijala osnovu, jak poslaneckou sněmovnou byla změněna, ve třetím čtení dne 4. července 1871, načež osnova ta byla J. V. císařem stvrzena jeho zákon ze 25. července 1871 číslo 76 ř. z. vyhlášena.⁵¹

Notářský řád zavedený říšským zákonem č. 75 ze dne 25. července 1871, byl vyhlášen v 32. částce říšského zákoníku, která byla vydána dne 1. srpna 1871 a účinnosti nabyl dne 1. listopadu 1871. Současně s výše uvedeným notářským řádem, byl vyhlášen i říšský zákon č. 76/1871, který určoval právní jednání, k jejichž platnosti se vyžadovala forma notářského zápisu. Notářský řád se tak stal výlučným notářským řádem platným a účinným na území jižních Čech.⁵²

Řád z roku 1871 důmyslně upravoval mnoho oblastí jako například oblast působnosti notářů, vznik a zánik notářského úřadu, notářské záruky, dále obsahoval všeobecná a zvláštní ustanovení například o správě notářského úřadu, o notářských kandidátech, o sborech notářů, o notářských komorách, dále ustanovení o nakládání s notářskými spisy či o disciplinárním řízení proti notáři a jeho kárné odpovědnosti.⁵³

Notářský řád zachovával po celou dobu jeho platnosti princip numerus clausus. To mělo za následek uzavřený, přesně stanovený počet notářů působících ve svých sídlech. Tento počet stanovoval ministr spravedlnosti, který dále měl

⁵¹ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1884. s. 57

⁵² Spoluautoři BALÍK Stanislav, PIKOVÁ Petra, POKORNÁ Hana a WAWERKA Karel. Notářství v českých zemích do roku 1949. Ad Notam. s. 9

⁵³ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 91

pravomoc jmenovat notáře. Princip numerus clausus tedy spočíval v uzavřeném přístupu do notářského stavu. To mělo za následek, větší zájem o post notáře a notářské povolání postupně nabývalo na oblibě a prestižnosti.⁵⁴

Notář tehdejší doby byl správcem státního úřadu, to však neznamenalo, že byl státním zaměstnancem. Při výkonu své činnosti odpovídal státnímu doзору. Notář tedy byl veřejným úředníkem, jemuž stát svěřil přesně vymezené kompetence a k jejich realizaci na něj převedl část své moci. Díky tomuto tehdejší notář vystupoval jako císařsko královský notář a zároveň byl příslušníkem svobodného povolání.⁵⁵

Funkce notáře byla v tehdejší době neslučitelná s jinými placenými funkcemi státního aparátu. Notář nesměl zároveň vykonávat jakoukoli obchodní a zprostředkovatelskou činnost. Co se týká slučitelnosti notářství a advokacie, tak výkon notářského úřadu byl dle notářského řádu neslučitelný s vykonáváním advokacie.⁵⁶

Výjimku z výše uvedených zásad neslučitelnosti notářství tvořila možnost vykonávat funkci učitelskou a dále vykonávat advokacii v případech stanovených notářským řádem z roku 1855. To znamená, že dosavadní notáři-advokáti mohli v rámci svého primárního povolání notářského, vykonávat činnost advokátní, za předpokladu, pokud zůstanou ve svém původním sídle a dále budou zapsáni v seznamu advokátů.⁵⁷

Notářský řád z roku 1871 podrobně zpracovával institut notářského úřadu. Základním funkcí notářského úřadu, bylo zajištění zvýšené míry právní jistoty u řádem vymezených právních jednání. Dále pak poskytování právní pomoci ve vymezených záležitostech. Primární náplň notářského úřadu tedy byla úřední činnost samostatná či svěřená státem. Při samostatné úřední činnosti však docházelo často ke konkurenci mezi jednotlivými státními orgány. Takovouto konkurenci můžeme například uvést jako konkurenci notářů a soudů. Oba dva instituty měly pravomoc sepisovat poslední vůle, ověřovat opisy a podpisy či

⁵⁴ Spoluautoři BALÍK Stanislav, PIKOVÁ Petra, POKORNÁ Hana a WAWERKA Karel. Notářství v českých zemích do roku 1949. Ad Notam. s. 9

⁵⁵ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 92

⁵⁶ Spoluautoři BALÍK Stanislav, PIKOVÁ Petra, POKORNÁ Hana a WAWERKA Karel. Notářství v českých zemích do roku 1949. Ad Notam. s. 10

⁵⁷ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1884. s. 67

sepisovat směnečné protesty. Díky této konkurenci docházelo často k rozporům mezi jednotlivými stavy.

Co se týká výlučné působnosti notáře tak zahrnovala sepisování veřejných listin o smlouvách a právních jednáních, o vykonatelných notářských zápisech, sepsaných formou veřejné listiny. Dále notáři sepisovali notářské spisy o právních jednáních například, smlouvy svatební, smlouvy majetkové, smlouvy o věně, darovací smlouvy, smlouvy tržové či smlouvy postupní, viz přílohy⁵⁸.

Ve výlučné působnosti notáři dále prováděli řadu úkonů jako například osvědčování určitých skutečností a událostí či sepisování protestů o obchodních papírech, vyhotovení snímků, opisů či výtahů z notářských listin

Mezi nevýlučnou notářskou činností patřily úkony například sepisování posledních pořízení, viz příloha⁵⁹, vidimace opisů, legalizace podpisů, spisování směnečných protestů, ověřování překladů.

Ústřední činnost notáře dle řádu z roku 1871 dále zahrnovala činnost vzniklou z pověření soudu a činnost notáře jako soudního komisaře. Notářský řád uváděl ve svém obsahu i další činnosti, které mohla osoba jmenovaná notářem vykonávat⁶⁰

Notářský řád zachoval v úřadech notáře, kteří byli jmenováni podle notářských řádů z let dřívějších. Dále ponechal v platnosti i určení jejich sídel.⁶¹

Nový řád poměrně podrobně upravoval požadavky pro uchazeče o notářský post. Notářem se tak mohla stát pouze osoba mající státní občanství, věk minimálně 24 let, bezúhonnost, plnou způsobilost k právním úkonům, dokončené studium věd právních a státních, úspěšně složenou notářskou zkoušku a čtyřletou praxi, z níž alespoň dvě léta musel absolvovat u notáře. Dále uchazeč musel prokázat své domovské právo k některé z obcí, v nichž platil notářský řád. Po splnění všech požadavků, byl uchazeč jmenován ministrem spravedlnosti.

⁵⁸ V příloze čtenář nalezne příklady notářských spisů, notářů tehdejší doby. Jedná se o smlouvu postupní, smlouvu tržovou, smlouvu darovací, smlouvu dědickou či smlouvu svatební. Z důvodu hospodárnosti jsou naskenovány pouze první strany jednotlivých notářských spisů sloužící jako ilustrace tehdejší formy notářských spisů.

⁵⁹ V příloze čtenář nalezne opis notářského spisu obsahující poslední vůli.

⁶⁰ Spoluautoři BALÍK Stanislav, PIKOVÁ Petra, POKORNÁ Hana a WAWERKA Karel. Notářství v českých zemích do roku 1949. s. 10

⁶¹ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1884. s. 67

Podstatným rozdílem ustanovení o požadavcích na uchazeče o notářský úřad od předchozího notářského řádu z roku 1855, bylo opuštění od požadavku křesťanského vyznání uchazeče o notářský úřad.⁶²

Notářská zkouška měla formu písemnou a ústní. Vykonávána byla u vrchního zemského soudu před zkušební komisí. Písemná zkouška obsahovala praktické úkoly zahrnující sepsání notářského zápisu o smlouvě, sepsání testamentu a sepsání směnečného protestu. Ústní část notářské zkoušky měla uchazečovi znalosti prověřit v oboru občanského a trestního práva. Po absolvování zkoušky obdržel dekret s hodnocením výborně, chvalitebně či dobře. Pokud uchazeč ve zkouškách neobstál, mohl je opakovat po uplynutí lhůty stanovené komisí.⁶³

Podmínku absolvování notářské zkoušky mohl uchazeč o notářský úřad nahradit listinou, deklarující složení advokátní zkoušky či soudcovské zkoušky. Tato zásada však neplatila opačně, to znamenalo, že uchazeč o post advokáta či soudce nemohl uplatnit listinu o absolvování notářských zkoušek a musel vykonat zkoušky nové.⁶⁴

Výběr notářského kandidáta na post notáře probíhal pomocí konkursu, který na volné místo vyhlásila příslušná notářská komora, v jejímž obvodu měl být notářský úřad obsazen. Návrh na jmenování uchazeče vybraného na základě konkursu o post notáře, zaslala příslušná notářská komora soudu prvního stupně, ten jej po prostudování postoupil k dalšímu vyjádření vrchnímu soudu zemskému a ten návrh postoupil ministru spravedlnosti. Po úspěšném absolvování konkursu, byl notářský kandidát jmenován notářem pro příslušný obvod. Jmenování provedl ministr spravedlnosti.⁶⁵

Jmenovaný notář, jak tomu bylo již v dřívějších notářských řádech, musel před nástupem do úřadu složit peněžitou záruku, která sloužila jako pojistka pro případ neplnění ze strany notáře, vzniklého v důsledku jeho činnosti. Dále notář před nástupem do úřadu, musel požádat o schválení své pečeti, která sloužila jako

⁶² BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 92

⁶³ Tamtéž. s. 93

⁶⁴ Spoluautoři BALÍK Stanislav, PIKOVÁ Petra, POKORNÁ Hana a WAWERKA Karel. Notářství v českých zemích do roku 1949. s. 10

⁶⁵ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 93

pečeť úřední, požívající trestněprávní ochrany a sloužící výhradně v rámci notářské činnosti a dále v komunikaci s příslušnými úřady a notářskou komorou.⁶⁶

Jednotlivé formy notářovi pečete se v průběhu let měnily, viz příloha.⁶⁷

Nástupem notáře do úřadu provázela přísaha složená v radě vrchního zemského soudu. Další možnost složení přísahy bylo složení přísahy zmocněnému prezidentovi sborového soudu či jeho náměstkovi. Notář tedy přísahal, že bude „... věren císaři a jeho poslušen...“ a že chce „státní zákon základní nezlomně zachovávat i svůj úřad jako c.k. notář tak, jak zákon velí, přesně a svědomitě zastávat“.⁶⁸

Složením přísahy se notář zavazoval k povinnosti mlčenlivosti, dále aby se vyvaroval případnému střetu zájmů a dalším klasickým povinnostem. Po vykonání přísahy byl notáři uváděcí list. Tato listina prokazovala oprávnění notáře nastoupit v úřad. Notář vykonával svůj úřad doživotně.⁶⁹

Se vznikem notářského úřadu se pojí možnosti zániku notářského úřadu. Mezi možnosti zániku notářského úřadu náleží skutečnost, že jmenovaný notář nezačal do tří měsíců od obdržení uváděcího listu vykonávat svůj úřad, mělo se za to, že se notář svého úřadu vzdal. Obranným prostředkem proti tomuto rozhodnutí, uskutečněného pomocí nálezu vrchního zemského soudu o pomnutí notářského úřadu, byla stížnost k nejvyššímu soudu podaná notářem ve lhůtě čtrnácti dnů od doručení nálezu. Další z možností zániku notářského úřadu byla možnost vzdání se svého úřadu doručenému do rukou ministra spravedlnosti. Takto se notář dobrovolně vzdal svého úřadu. Nedobrovolnou cestou zániku notářského úřadu byla například skutečnost, že se notář dopustil trestného činu, přečinu, nebo přestupku, upravených zvláštním zákonem či smrt notáře.⁷⁰

Notář vykonával svůj úřad pouze v okrsku soudu první instance, pro který byl jmenován. Na základě této skutečnosti nemohl svůj úřad vykonávat mimo okrsek, pro který byl jmenován. To mělo za následek skutečnost, že listiny

⁶⁶ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 93

⁶⁷ V příloze čtenář nalezne fotografie jednotlivých notářských pečeteí a jejich formy.

⁶⁸ Spoluautoři BALÍK Stanislav, PIKOVÁ Petra, POKORNÁ Hana a WAWERKA Karel. Notářství v českých zemích do roku 1949. Ad Notam. s. 10

⁶⁹ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 94

⁷⁰ Tamtéž.

sepsané notářem mimo okrsek jeho působnosti, nebyly listiny veřejné, nýbrž se jednalo o listiny soukromé a nebyla jim tudíž přiznána moc veřejná.⁷¹

Kontrola stavu notářského probíhala ze strany stavovské, kdy jednotlivé notářské komory sídlící ve stejných okrscích jako notáři, pravidelně dohlíželi na jednotlivé notáře a dále například kontrolovaly jednotlivé notářské spisy či přijímaly podněty a stížnosti na jednotlivé notáře. Dále notáři podléhali státní kontrole, která probíhala pomocí sborových soudů první stolice a vrchních zemských soudů. Vrchní dohled nad stavem notářským náležel ministru spravedlnosti.

Pokud se notář během svého života či při výkonu svého úřadu dopustil jednání na újmu důstojnosti notářského stavu, mohl být sankcionalizován formou pořádkového trestu, který udělovala příslušná notářská komora či ve formě disciplinárního řízení. Pro disciplinární řízení platily stejné předpisy jako pro výkon kárného dohledu nad soudními úředníky.⁷²

Po přijetí notářského řádu z roku 1871 v období mezi lety 1871 - 1918 prakticky nedošlo k přijetí žádné právní normy, která by výrazněji novelizovala stávající notářský řád.⁷³

Rekodifikace notářského řádu z roku 1871 měla znamenat další průlom v oblasti notářství. Otázkou je, zda by ona novela notářského řádu byla pro povolání notářské prospěšná či naopak by notářský stav poškozovala. Přípravné práce byly u konce v roce 1912, avšak díky první světové válce nedošlo k jejímu naplnění.

Připravovaná novela vzbuzovala v řadách odborníků rozporuplné reakce a neklidné diskuze. V řadách notářů vzbuzovala obavy a odpor. Jak napsal Jaroslav Čulík:

„Připadá tak celý ten novoroční dar vládní stavu notářskému učiněný tak jako málo záživná, tenkou vrstvou cukru potažené cukrovinka z tvrdého dragantu v lesklém staniolu pečlivě zabalená“⁷⁴

⁷¹ Spoluautoři BALÍK Stanislav, PIKOVÁ Petra, POKORNÁ Hana a WAWERKA Karel. Notářství v českých zemích do roku 1949. s. 11

⁷² BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 97

⁷³ Tamtéž. s. 98

Notářský řád z roku 1871 byl zásadním právním dílem oblasti notářské, pro období 19. století. Jeho významnost spočívala v kvalitě zpracování jednotlivých ustanovení, dále pak dílo vynikalo pro svou úplnost a celistvost. Přijetí nového notářského řádu mělo také pozitivní následky v oblasti zvýšeného zájmu o notářský obor ze stran mladých právníků. Mladí právníci se hojně hlásili o posty notářských kandidátů.⁷⁵

1.4 Období roku 1918 – 1938

Období let 1918 – 1938 začíná událostí, která poznamenala všechny země Rakousko – Uherské monarchie. Jednalo se o konec první světové války. Tato událost měla za následek rozpad a zánik říše a vznik Československé republiky. Notářství tehdejší doby stále vycházelo z notářského řádu z roku 1871. Počáteční nadšení ze vzniku samostatné republiky se projevovalo i ve snahách reformovat notářský řád a přizpůsobit ho tehdejší tendencím. Postupem času se však ukázalo, že to nebude tak jednoduchý úkon jak se předpokládalo a počáteční nadšení se pomalu změnilo ve zklamání. Po celé sledované období vznikají nové zákony zasahující do oblasti notářství. Vlastní reforma notářství spočívající ve vydání nového notářského řádu však nikdy nenastala. Sledované období uzavírá počátek druhé světové války.

Notářství po vzniku Československé republiky de facto zůstalo ve své původní podobě jako před samotným vznikem samostatného státu československého. Podle ustanovení článku 2 zákona z 28. října 1918 č. 11/1918 Sb. platilo, že všechny dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti. Právě tento zákon, často označovaný též jako recepční norma, zapříčinil platnost notářského řádu z roku 1871 na našem území.⁷⁶

Platnost notářského řádů z roku 1871 vyvolávala v řadách notářů touhu po reformních změnách a to konkrétně po unifikaci notářského řádu a s ní spojenou reformu notářství.⁷⁷

⁷⁴ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 98

⁷⁵ Spoluautoři BALÍK Stanislav, PIKOVÁ Petra, POKORNÁ Hana a WAWERKA Karel. Notářství v českých zemích do roku 1949. s. 9

⁷⁶ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 120

⁷⁷ Tamtéž. s. 121

Práce na novém notářském řádu probíhaly ve stavovské a ministerské linii. Stavovská linie vycházela z návrhu notářského řádu předloženého do říšské rady v roce 1911. Návrh dále doplnila o podněty a připomínky ze strany pražské notářské komory a Spolku notářů československých. Výsledkem společné práce vznikl stavovský návrh nového notářského řádu čítající 210 paragrafů. Návrh obsahoval model úplné autonomie notářství, který spočíval v tom, že notářství nemělo podléhat integraci státního zastupitelství a dále nemělo notářství podléhat kontrole ze strany sborových soudů. Obsahem návrhu byla také část s ustanovením, že notářům bude výlučně svěřena agenda nesporných řízení pozůstalostí. Stavovský návrh dále uváděl zpříšňující podmínky pro uchazeče o post notářský. Nově se v díle objevil požadavek právnického doktorátu, doba praxe se prodloužila na pět let, z toho alespoň tři léta měl uchazeč o post notářský vykonávat přímo u notáře, jeden rok u advokáta či finanční prokuratury a jeden rok u soudu. Stavovský návrh také upravoval samosprávu notářského stavu. Podstatné změny měly nastat odstraněním malých notářských komor a v rámci československého státu měly být zachovány pouze tři komory, pro Čechy se sídlem v Praze, pro Moravu se sídlem v Brně a pro Slovensko se sídlem v Bratislavě.⁷⁸

Stavovský návrh byl zpracován komisí na základě podnětu ze strany ministerstva spravedlnosti. Členy komise byli i významní čeští notáři Karel Baťek, Jaroslav Čulík či Gustav Kreiml a Václav Černý. Návrh byl kvalitním dílem, co se týká unifikace a svého obsahu, avšak navzdory své kvalitě nebyl přijat.⁷⁹

Tím skončily práce na novém notářském řádu ze strany notářských stavů a zpracování nového návrhu se ujalo ministerstvo spravedlnosti.

Vládní návrh notářského řádu, připravovaný ministerstvem spravedlnosti vycházel ve své podstatě z předloženého návrhu vytvořeného notářskými stavy. Ministerský návrh poměrně kvalitním způsobem zpracovával problematiku kárného řízení, možnost substituce notáře kandidátem notářství v řízení sporném, dále schvaloval požadavek na odborné znalosti a absolvování právnického

⁷⁸ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 122

⁷⁹ Tamtéž.

doktorátu. Vládním návrhem byla převzata také myšlenka zjednodušení stavovské správy notářského stavu.⁸⁰

Nejzásadnější rozdíl mezi stavovským a vládním potažmo ministerským návrhem spočíval v tom, že stavovský návrh počítal s notářstvím jako osvědčovací orgánem, pověřeným státem a nadaným veřejnou vírou. Vládní návrh však počítal s notářstvím jako orgánem státní správy.⁸¹

Veškeré práce na novém notářském řádu byly ukončeny díky propuknutí druhé světové války.

Co se týče právní úpravy notářství ve sledovaném období, tak neprošla zásadními změnami. Jak již bylo výše uvedeno, na základě recepční normy z roku 1918 zůstává v platnosti notářský řád z roku 1871. Tento řád je postupem času upravován na základě nových zákonů a nařízení vlády upravující oblast notářství.

Jedním z prvních zákonů dotýkajících se stavu notářského je zákon z 19. března 1919 č. 155/1919 Sb.. Tento zákon upravoval přísahu notářů jmenovaných za trvání monarchie tak, že notáři jmenovaní za trvání monarchie, byli povinni do jednoho měsíce od účinnosti zákona vykonat přísahu věrnosti Československé republice. Důležité dílo pro notářský stav bylo nařízení vlády z 22. prosince 1920, č. 657/1920 Sb., které upravovalo pečeť veřejných notářů. Pečeť měla dle nařízení vlády obsahovat jméno notáře, označení, že se jedná o notáře a dále sídlo. Pokud notář sídlil v okrese, kde se nacházela více jak 20% národnostní menšina, musela pečeť být i v jazyce příslušné národnostní menšiny. Dalším dílem důležitým pro notáře tehdejší doby, bylo nařízení vlády č. 102/1923 Sb. o poplatcích a zákon z 3. dubna 1925 č. 54/1925 Sb., kterým se měnila některá ustanovení o poplatcích, notářských taxách a kolicích.⁸²

Ve sledovaném období vzniká nařízení vlády ze dne 9. dubna 1926, č. 50/1926 Sb., o evidenci posledních pořízení sepsaných u soudu nebo notáři nebo u nich uložených. Toto nařízení ukládalo povinnost oznamovat soudům příslušným podle bydliště pořizovatele všechny závěti sepsané či uložené u příslušného notáře. Notář tedy musel na základě vládního nařízení, každý měsíc a to

⁸⁰ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 123

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Tamtéž.

nejpozději osmého dne v měsíci oznámit příslušnému soudu závěti u něj sepsané či uložené.⁸³

Poslední z právních předpisů týkající se instituce notářské je nařízení vlády ze dne 14. září 1928, č. 160/1928 Sb., o úschově peněz a jiných cenných hodnot notáři. Díky tomuto vládnímu nařízení, byla notáři uložena povinnost vést v rámci své činnosti zvláštní knihu úschov, do níž se zapisovaly případné úschovy. Každý příjem a vydání deposita musel být potvrzen jak ze strany notáře, tak ze strany osoby, která chtěla dané depositum do úschovy notáři vložit.⁸⁴

Pro notářský stav byla také důležitá jazyková otázka, jelikož se na území Československé republiky nacházela cca 1/3 notářů cizí národnosti a 2/3 notářů národnosti české. Jazykovou otázku upravoval zákon z 29. února 1920, č. 122/1920 Sb., který ustanovil jako úřední jazyk, jazyk československý. Na tento zákon navazovalo prováděcí nařízení ze dne 3. února 1926, č. 17/1926 Sb., které uvádělo notáře mezi osoby, na které se právní úprava výše uvedeným jazykovým zákonem, přímo vztahuje. To mělo za následek, že většina notářské agendy měla být v jazyce státním a dále každý notář tehdejší doby musel prokázat svou znalost státního jazyka zkouškou, a to do šesti měsíců, od účinnosti vládního nařízení. Jazyky, které byly v menšině, především se jednalo o jazyk německý, mohli být v rámci notářského jednání použity, ale pouze v okresech s kvalifikovanou 20% menšinou a dále při sepisu soudních podání pro účastníka menšinové národnosti. Spisy v okresech s kvalifikovanou menšinou mohly být vedeny dvojjazyčně, avšak vždy musel být spis veden v jazyce úředním. Pokud notář nedodržel jazykový zákon a s ním související vládní nařízení, dopustil se kárného provinění.⁸⁵

Sledované období uzavírá propuknutí druhé světové války, které se negativně projevilo v oblasti notářství jako takového.

⁸³ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 123 a 124

⁸⁴ Tamtéž. s. 124

⁸⁵ Tamtéž. s. 125 a 126

2. Vybraní regionální představitelé a jejich činnost

2.1 Notář z Kamenice nad Lipou – Ladislav Brábek

Notář Ladislav Brábek se narodil dne 19. května 1880 a od roku 1920 působí v Kamenici nad Lipou jako notář. Ladislav Brábek vystudoval právnickou fakultu v Praze. Již v počátcích svého studia se zajímal o notářství a chtěl vykonávat tuto činnost. Po studiích, nastoupil do notářské kanceláře, kde získával potřebnou praxi a zkušenosti.⁸⁶

Bohužel do života Ladislava Brábka, tehdejšího notářského kandidáta, zasáhla nepříznivě událost, která ovlivnila celou Evropu, a to první světová válka. Ladislav Brábek byl povolán bojovat za rakousko-uherskou monarchii, a díky tomu, zažil část svého života na frontě. Štěstím v neštěstí pro něj bylo zranění pravé nohy, díky kterému byl deportován z fronty a následně podstoupil léčbu a rehabilitaci v bezpečí, mimo dosah válečné vřavy.

Konec první světové války, který znamenal rozpad monarchie a vznik samostatného státu československého byl pro Ladislava Brábka novým impulsem v jeho snaze stát se notářem.

Ladislav Brábek byl roku 1920 jmenován notářem a jeho sídlo bylo určeno v městě Kamenici nad Lipou.⁸⁷

Notář Ladislav Brábek měl svou notářskou kancelář na náměstí v Kamenici nad Lipou nad místním pohostinstvím, to dokládá zajímavou skutečnost, že svědci některých listin u něj sepsaných byli majitelé pohostinství. Dále pak vykonával svůj úřad v Černovicích obci nedaleko Kamenice nad Lipou, kde působil každé první a třetí úterý v měsíci na městské radnici.⁸⁸

Vedle svého úřadu se notář Ladislav Brábek věnoval veřejnému životu. Po dlouhá léta byl starostou místní organizace Sokola. Dále pak byl člen představenstva občanské záložny, která byla prvním peněžním ústavem zřízeným

⁸⁶ Krajinské Listy, ročník XXIV, číslo 10, v Kamenici nad Lipou 1940, nestránkováno

⁸⁷ Krajinské Listy, ročník VII, číslo 7, v Kamenici nad Lipou 1923, nestránkováno

⁸⁸ Krajinské Listy, ročník VIII, číslo 25, v Kamenici nad Lipou 1924, nestránkováno

v Kamenici nad Lipou. Notář Ladislav Brábek byl spoluzakladatel a předseda spolku přátel myslivosti.⁸⁹

Kromě výše uvedených činností se Ladislav Brábek věnoval podpoře umění a kultury. Byl jedním z dopisovatelů Krajinských listů, novinového plátku vydávaného jednou za čtrnáct dní, který shrnoval důležité události světového i místního charakteru. Dále se Ladislav Brábek staral o finanční záležitosti města Kamenice, jelikož působil jako předseda finanční komise.

Notář Ladislav Brábek působil ve své době jako místní vedoucí Národního souručenství a jako jeho vedoucí se věnoval a zaštiťoval společenské události a pro společnost důležité instituce. Jednou z takovýchto institucí bylo muzeum města Kamenice nad Lipou.⁹⁰

Ladislav Brábek v pamětní knize zavzpomínal: *„Otázka zřízení městského musea byla v Kamenici nad Lipou již dlouhou dobu palčivou otázkou. Město vlastnilo řadu cenných památek, které pro nedostatek místa i vhodného zařízení, nechráněny proti zkáze, byly uskladněny v nevyhovujících, veřejnosti nepřístupných místnostech. Zde se naskytovala příležitost k práci, příležitost i v našem městě připojiti kámen k stavbě české vzdělanosti. Vždyť v museích, v těchto odkazech minulosti, odkrývá přítomnost kořeny české kulturní tradice. Pověřil jsem vedením přípravných prací bratra Jana Ježka, kterého jsem znal jako člověka rozhodného, sečtělého a o staré písemnictví i minulost značně se zajímajícího. Zmocnil jsem jej k přibrání vhodných spolupracovníků a požádal jsem jej, aby otázku museální energicky a v nejkratší době vyřešil. Moje i jeho volba osob byly šťastné. O čem se léta uvažovalo a o čem se dlouho mluvilo, stalo se během několika měsíců skutkem.“*⁹¹

Notář Ladislav Brábek, byl význačnou osobností života města tehdejší doby. Jeho působnost zahrnovala široký okruh činností od založení mysliveckého spolku, starostování obce sokolské či předsedání místní organizaci národního souručenství. Ovlivnil tak společenský život, vzdělanost a kulturu ve městě Kamenice nad Lipou i jeho širokém okolí. Zemřel v padesátých letech dvacátého století.

⁸⁹ Krajinské Listy, ročník XXIV, číslo 10, v Kamenici nad Lipou 1940, nestránkováno

⁹⁰ Krajinské Listy, ročník XXIV, číslo 10, v Kamenici nad Lipou 1940, nestránkováno

⁹¹ Pamětní kniha městského musea. Kamenice nad Lipou, založena r. 1940. Nestránkováno.

Ukázky jeho práce jsou uvedeny v přílohách.

2.2 Notář z Vodňan – Otokar Mokrý

Otokar Mokrý se narodil 25. května 1854 v Českých Budějovicích jako syn Antonína Mokrého a Marie Mokré. Otec Otokara Mokrého Antonín byl velmi význačnou postavou tehdejší doby. Mezi lety 1848 a 1849 byl za vodňanský volební obvod poslancem ústavodárného Říšského sněmu ve Vídni a posléze v Kroměříži, kde zasedal na pravici spolu s Františkem Palackým a Františkem Ladislavem Riegrem. Otokar měl celkově sedm sourozenců. Jedním z nich byl Antonín Mokrý, který byl také význačným českým notářem tehdejší doby. Otokar vystudoval gymnázium v Českých Budějovicích a v roce 1875 byl přijat ke studiu na právnické fakultě univerzity Karlovy- Ferdinandovy.⁹² Po úspěšném absolvování svého studia vykonával Otokar Mokrý notářskou praxi v několika notářských kancelářích, například u významného českého vlastence Aloise Pravoslava Trojana či Jana Strakatého.⁹³ Po absolvování povinné notářské praxe a složení notářských zkoušek byl Otokar Mokrý jmenován notářem.⁹⁴

Dne 22. listopadu 1883 zemřel Otokarův otec JuDr. Antonín Mokrý a jeho syn Otokar Mokrý po něm převzal zavedenou notářskou kancelář ve Vodňanech. Spolu se svým bratrem Antonínem tak vykonávali notářskou činnost. Jeho bratr Antonín působil jako jeho zástupce v případech, kdy Otokar byl na cestách a také v době kdy byl Otokar nemocen. Jeho nemoc se mu stala osudnou a Otokar umírá na Nový rok roku 1899. Jeho kancelář ve Vodňanech přebírá jeho bratr Antonín Mokrý.⁹⁵

Otokar Mokrý byl nejen vynikajícím notářem, ale také proslulým básníkem, žurnalistou, překladatelem z francouzštiny a polštiny. Již ve svých studentských letech se Otokar věnoval literární a žurnalistické činnosti. V roce 1871 byl vydán literární almanach jihočeské omladiny s názvem Anemonky, ve kterém Otokar publikoval své básně pod pseudonymem Otokar Halina.

⁹² KOTOUS, Jan. Otokar Mokrý, notář a básník. Ad Notam. Dostupné online: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_202-otakar-mokry-notar-a-basnik#_ftn1

⁹³ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 85

⁹⁴ BERKA, Rudolf. Vodňanští Mokří. Rodopisná revue. 2006, číslo 4, str. 5 – 7

⁹⁵ KOTOUS, Jan. Otokar Mokrý, notář a básník. Ad Notam. Dostupné online: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_202-otakar-mokry-notar-a-basnik#_ftn1

Roku 1873 vydává Otokar svou první skutečnou sbírku básní s názvem *Z Tater*, která vznikla na základě jeho cest po Slovensku a Beskydech. Tato sbírka byla uveřejněna v Lumíru. Přibližně v této době se Otokar Mokřý také oženil s Marií Vančurovou, měšťanskou dcerou pocházející z Čáslavi. Z jejich manželství se narodila jediná dcera Marie.⁹⁶

Otokar Mokřý pokračoval ve svém literárním díle i v době kdy působil jako notář ve Vodňanech. Z této doby pocházejí práce: *Povídky a arabesky*, *Jihočeské melodie*, *Básně*, *Na Dívčím kameni*, *Povídky a drobné kresby*, *Dumy a legendy*, *Jasem a šerem*. Otokar byl také vynikajícím překladatelem polského a francouzského jazyka. Z polštiny překládal zejména díla polského básníka Juliusza Slowackiho.

Roku 1886 začíná v životě Otokara Mokřého období přátelství s Juliem Zeyerem, českým prozaikem, dramatikem a básníkem, které ukončila až smrt Otokara Mokřého.

Otokar Mokřý byl českým notářem a předním českým básníkem. Zemřel mladý dne 1. ledna 1899 ve věku nedožitých 46 let. Jeho památce a dílu je věnováno sochařské dílo, pomník umístěný Na Sadech v Českých Budějovicích, vytvořený jeho přítelem Františkem Bílkem.⁹⁷

2.3 Notář z Jindřichova Hradce – František Fáček

František Fáček se narodil 29. ledna 1826 v Počátkách, byl český politik, notář a publicista. Jako mladý vystudoval gymnázium v tehdejší Německém Brodě a po jeho úspěšném absolvování nastoupil ke studiu práv na Karlovo - Ferdinandově univerzitě v Praze. Po univerzitních studiích působil František Fáček u soudu v Tachově. Zde však delší dobu nepobyl díky příkořím, které musel snášet jako český vlastenec ze strany německého obyvatelstva.⁹⁸

Roku 1867 se František Fáček přestěhoval do Prahy a stal se úředníkem obce Pražské. V době jeho pražského působení byl František Fáček zvolen

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ KOTOUS, Jan. Otokar Mokřý, notář a básník. Ad Notam. Dostupné online: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_202-otakar-mokry-notar-a-basnik#_ftn1

⁹⁸ Národní politika, ročník VII, číslo 21, v Praze dne 21. ledna 1889, nestránkováno

zemským poslancem českým za Chotěbořský a Haberský okres. Dále v této době působil jako redaktor v časopise Právník.⁹⁹

František Fáček se po svém působení v Praze rozhodl odejít na venkov. Jakožto notářovi mu bylo nabídnuto místo notářského úřadu v Lišově, který však s povděkem odmítl. V té době se však uprázdnilo místo notářského úřadu v Jindřichově Hradci a František Fáček se rozhodl o toto místo ucházet. O místo notářského úřadu požádal přímo ministra Julia Glasera a ministr spravedlnosti jeho žádosti vyhověl. Od té doby, do jeho smrti r. 1889 vykonával notářský úřad v Jindřichově Hradci.¹⁰⁰

Za svého působení v Praze se František Fáček proslavil svým účastenstvím ve sporu Pražské obce s belgickou plynárenskou společností. Na základě tohoto sporu byl vydán spis, o vlastnictví půdy ulic Pražských, který byl pochvalně přijat tehdejší právnickou obcí. Svého času byl František Fáček také zpravodajem Plenerova návrhu na rozdělení Čech, který však byl odmítnut. Pozornost odborné veřejnosti na sebe upoutal František Fáček návrhem podaným ve sněmovním zasedání roku 1887, který měl za účel změnu volebního řádu ve smyslu rozšíření práva voličského. Tomuto návrhu se říkalo „lex Fáček“. Návrh bohužel nebyl projednán.¹⁰¹

Po té co se František Fáček přestěhoval na venkov do Jindřichova Hradce, bylo mu jako ctěnému notáři nabídnuto místo člena okresního výboru a okresního zastupitelstva. František Fáček nabídku přijal a záhy byl jmenován předsedou politického spolku hradeckého. Vrcholem jeho politického působení na regionální úrovni bylo jmenování Františka Fáčka okresním starostou. Mezi jeho zásluhy patří například zlepšení vztahů mezi Čechy a Němci na regionální úrovni.¹⁰²

František Fáček zemřel na následky mrtvice dne 20. ledna 1889 ve věku 62 let v Praze v hostinci U arcivévodky Štěpána, kde byl ubytován. Zanechal po sobě syna Vladimíra, který se také o něj v jeho posledních dnech staral. František Fáček byl významnou postavou Českých dějin na poli politickém i právním. Zasloužil se především o sblížení německého a českého obyvatelstva na území jindřichohradecka, kde působil jako ctěný notář a starosta okresního

⁹⁹ Světozor, ročník XXIII, číslo 11, v Praze 8. února 1889, s. 132

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ Národní politika, ročník VII, číslo 21, v Praze dne 21. ledna 1889, nestránkováno

¹⁰² Ottův slovník naučný. Osmý díl. Praha: J. Otto, 1894. S. 1000-1001.

zastupitelstva. Pravidelně přispíval svými příspěvky do odborného časopisu *Právník*.¹⁰³

2.4 Notář z Lišova – Antonín Maděra

Antonín Maděra se narodil dne 18. října 1845 ve vesnici s názvem Veselá nedaleko Kamenice nad Lipou. Byl český notář a politik. Své mládí prožil v Mladé Boleslavi a Litoměřicích, kde navštěvoval gymnázium. Po jeho úspěšném absolvování nastoupil ke studiu práv na Karlovo - Ferdinandově univerzitě v Praze. Již při svém univerzitním studiu projevoval zájem o notářské povolání. Po jeho dokončení nastoupil v praxi jako notářský koncipient. Praxi vykonával v Pacově, Vysokém Mýtě, Pelhřimově, v Březnici a Roudnici nad Labem.¹⁰⁴

Roku 1884 se Antonín Maděra přestěhoval do města Lišov, ve kterém byl jmenován notářem. Ve městě se účastnil kulturního a politického života. Byl starostou Sokola a také zemským důvěrníkem národní strany svobodomyšlné. Jeho obliba ve městě Lišově byla značná, a tak nebylo překvapením, když byl notář Antonín Maděra dne 7. listopadu 1889 zvolen zdejším starostou.¹⁰⁵

Antonín Maděra působil ve městě Lišově jako ctěný notář a starosta do roku 1904, ve kterém se přestěhoval do města Jindřichova Hradce. V souvislosti se svým přestěhováním zanechal své funkce starosty města a starostou města Lišova se stal dlouholetý náměstek starosty František Jakš.¹⁰⁶

Po té, co se notář Antonín Maděra přestěhoval do Jindřichova Hradce, opustil svůj notářský úřad v Lišově. Nedlouho po té se ucházel o volné místo notářského úřadu v Jindřichově Hradci a toto místo získal. Notářem v Jindřichově Hradci byl do konce svého života, kdy po něm místo převzal JuDr. Ladislav Procházka.¹⁰⁷

Notář Antonín Maděra zemřel dne 17. října 1918 v Praze. Byl významnou osobností regionálního charakteru. Kromě úřadu starosty města Lišov a notářského úřadu v Lišově, zastával funkci poslance zemského sněmu za Národní

¹⁰³ Národní politika, ročník VII, číslo 21, v Praze dne 21. ledna 1889, nestránkováno

¹⁰⁴ BENEŠ, Luděk. Osobnosti Mladoboleslavska. Mladá Boleslav: Muzeum Mladoboleslavska, 2009, s. 129.

¹⁰⁵ Národní listy, ročník 39, číslo 310, v Praze dne 8. listopadu 1889, s. 2

¹⁰⁶ Národní listy, ročník 44, číslo 36, v Praze dne 5. listopadu 1889, nestránkováno

¹⁰⁷ Ohlas od Nežárky, 22. 12. 1933, nestránkováno

stranu svobodomyšlnou. Jakožto poslanec zemského sněmu se prosadil o schválení zákona o právních a hmotných poměrech úředníků samosprávy. Dále byl aktivním členem a Starostou Sokola, členem divadelního spolku Jablonský a člen Národní jednoty pošumavské.¹⁰⁸

2.5 Notář z Jindřichova Hradce – Ladislav Procházka

Ladislav Procházka se narodil dne 4. 12. 1873 v Dobříši v domě číslo 84. Své mládí prožil v Dobříši a po té v Praze, kde vystudoval Karlovo - Ferdinandovu univerzitu. Po studiích nastoupil v praxi v několika notářských kancelářích. Poté, co absolvoval povinnou praxi, se Ladislav Procházka ucházel o volné místo notářského úřadu ve městě Kamenici nad Lipou. Na základě úspěšného konkurzu o post notářský byl jmenován notářem v Kamenici nad Lipou.

Notář Ladislav Procházka působil v Kamenici nad Lipou do roku 1919. V Kamenici nad Lipou se hojně účastnil veřejného života. Po dobu jeho působení byl náměstkem starosty, starostou peněžního ústavu Zálžny, ale i funkcionářem různých spolků. Ve městě se těšil velké obliby a úcty.

Roku 1919 se notář Ladislav Procházka odstěhoval do nedalekého města Jindřichova Hradce, kde byl tentýž rok jmenován notářem. Nastoupil v notářský úřad po zesnulém notáři Antonínu Maděrovi. Notářský úřad v Kamenici nad Lipou po něm převzal notář Ladislav Brábek.¹⁰⁹

V Jindřichově Hradci působil až do své smrti. Veřejného života se v tomto městě na rozdíl od Kamenice nad Lipou stranil. Jedna z mála činností, kromě činnosti notářské, bylo jeho členství ve funkci výboru Podpory studujících.

Notář Ladislav Procházka zemřel po krátké několikadenní nemoci v Jindřichově Hradci dne 21. 12. 1933 ve věku šedesáti let. Širší veřejnosti byl Ladislav Procházka znám jako vzácný člověk a čestný muž. Zanechal po sobě syna Ladislava, který se podobně jako on věnoval notářské činnosti.¹¹⁰

¹⁰⁸ BENEŠ, Luděk. Osobnosti Mladoboleslavska. Mladá Boleslav: Muzeum Mladoboleslavska, 2009, s. 129.

¹⁰⁹ Ohlas od Nežárky, 21. 3. 1919, nestránkováno

¹¹⁰ Ohlas od Nežárky, 22. 12. 1933, nestránkováno

2.6 Notář z Jindřichova Hradce – Bedřich Protivenský

Bedřich Protivenský se narodil dne 24. září 1890 v Kamenici nad Lipou v domě číslo 1. Jeho otcem byl Alfréd Protivenský, hospodářský ředitel velkostatku v Kamenici nad Lipou, jeho matkou Arnošta Protivenská.

Bedřich Protivenský vyrůstal v Kamenici nad Lipou, odkud navštěvoval gymnázium v Jindřichově Hradci. Po absolvování gymnázia v Jindřichově Hradci se přestěhoval do Prahy, kde studoval práva na Karlovo - Ferdinandově univerzitě. Nedlouho po ukončení svého vysokoškolského studia se v roce 1918 oženil s Marií Macháčovou. Po studiích dále vykonával povinnou praxi u vícera notářů, mimo jiné i u notáře Ladislava Procházky v Jindřichově Hradci.¹¹¹

Po absolvování povinné praxe se Bedřich Protivenský ucházel o volný notářský úřad v Nepomuku. Bedřich protivenský byl ve své snaze o notářský úřad úspěšný a na základě toho byl jmenován notářem v Nepomuku.

Pravděpodobně touha vrátit se zpět do krajiny kde vyrůstal, probudila v Bedřichu Protivenském, svého času notářem v Nepomuku, myšlenku ucházet se o volný notářský úřad v Jindřichově Hradci.

Notář Bedřich Protivenský byl dne 7. 12. 1934 jmenován ministrem spravedlnosti notářem v Jindřichově Hradci a notářský úřad tak převzal po svém předchůdci notáři Ladislavu Procházce. Svůj úřad vykonával také například v obci Strmilov blízko Jindřichova Hradce.¹¹²

¹¹¹ Ohlas od Nežárky, 7. 12. 1934, nestránkováno

¹¹² Zájmy Českomoravské Vysočiny, 21. 3. 1935, nestránkováno

3. Publikační činnost vybraných českých notářů

Notáři ve sledovaném období a především v období konce rakousko-uherské monarchie a počátku samostatného československého státu, byli velmi výraznými osobnostmi jak společenského tak politického života tehdejší doby. Od tohoto faktu se odvíjí i publikační činnost notářů jako takových. Mezi publikační činnost můžeme zařadit například odborná právníká díla různého rozsahu vycházející často z poznatků a praxe jednotlivých notářů či jako publikační činnost, můžeme označit účast a práci významných notářů při vytváření nových zákonů. Další významnou publikační činností bylo přispívání svými poznatky do odborných periodik, což mělo za následek větší zájem ze strany odborné veřejnosti o notářství jako takové a dále tato publikační činnost přispěla k prohlubování dosažených poznatků mezi notáři samotnými.

3.1 Notáři spisovatelé

Notáři spisovatelé byli význačnými osobnostmi tehdejší doby. Svým literárním nadáním přispěli k rozvoji kultury a vzdělanosti. Jejich práce často byla spíše uměleckým dílem, než dílem odborným, určeným pro úzký okruh odborné veřejnosti.

V počátcích sledovaného období vystupuje jako notář spisovatel osoba Gabriela Josefa Ambrože. Gabriel Josef Ambrož studoval práva a filozofii, již v počátcích jeho studií se účastnil společenského života a angažoval se v politickém dění tehdejší doby. Od roku 1875 Gabriel Josef Ambrož vykonával notářskou činnost v Bechyni. Mezi jeho hlavní počiny v oblasti spisovatelské, byla spolupráce na Riegrovu slovníku naučném s Františkem Ladislavem Riegre, dále literární díla Hrad Kašperk, Hrad Rábí či dílo Královské město Sušice a jeho okolí, aneb popis všech v okrese Sušice ležících měst, městeček, vesnic, kostelů, hradů a tvrzí, všech známých panství a statků. Notář Josef Gabriel Ambrož také překládal literární díla a ve svém volném čase se věnoval psaní divadelních her.¹¹³

Další notář spisovatel byl Jan Strakatý. Jan Strakatý vystudoval právnickou fakultu a vydal se cestou advokacie. Zřejmě mu tato profese

¹¹³ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 84

nevyhovovala a tak se rozhodl ucházet o notářský post. Roku 1871 je stal notářem. Jako notář se postupem času stal místopředsedou a později i předsedou notářské komory. Dále působil na právnické fakultě, kde přednášel a vyučoval. Mezi jeho díla jako notáře spisovatele patří překlady divadelních her a vlastní tvorba divadelních her. Příkladem může být dílo podle předlohy Georga Keisera – Krejčí lékařem, aneb dobrodružství pana Prášila či veselohra s názvem Hubička. Dále sepsal své memoáry v knize s názvem Ze zápisků starého notáře: obrázky z obecného života.¹¹⁴

Notář, který se věnoval divadelní tvorbě, se jmenoval Bernard Guldener. Bernard Guldener se stal roku 1871 notářem v městě Lomnici nad Popelkou. Mezi jeho díla na poli spisovatelské činnosti byla například tragédie s názvem Sofonisba či historická hra Hrad v růžích, nebo liberta opery Antonína Dvořáka Král a uhlíř. V uměleckém světě používal notář Bernard Guldener pseudonym Bernard J. Lobský.¹¹⁵

Autorem nejrozličnějších literárních děl byl notář Josef Štolba. Josef Štolba vystudoval právnickou fakultu a záhy po dokončení svého studia v roce 1869 jako vychovatel procestoval svět. Během svých cest poznal Severní Ameriku, Mexiko či Indii. Takto cestoval po světě přibližně do roku 1874, kdy se vrátil zpět do své vlasti a začal vykonávat koncipientskou praxi u Jana Strakatého.¹¹⁶

Roku 1879 byl Josef Štolba jmenován notářem v Nechanicích, později v Pardubicích a nakonec vykonával svou praxi na Královských Vinohradech v Praze. Notář Josef Štolba napsal několik literárních děl cestopisného charakteru, například Na skandinávském severu, Za polární kruh či Ze západní Indie a Mexika. Svůj vlastní život, společenské poměry tehdejší doby a příběhy výrazných osobností Josef Štolba věrně zachycuje ve svém díle nazvaném Z mých pamětí. Kromě výše uvedených děl životopisného či cestopisného charakteru notář Josef Štolba psal také divadelní hry.¹¹⁷

¹¹⁴ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 84 a 85

¹¹⁵ Tamtéž. s. 85

¹¹⁶ VAVROUŠEK, Bohumil a Arne NOVÁK. Literární atlas československý. V Praze: J. Otto, 1932, str. 50

¹¹⁷ NAVRÁTIL, Michal. Almanach českých právníků. Praha: JUDr. Michal Navrátil, 1930, s. 451

Mezi nejznámější díla divadelního charakteru patří například veselohra Vodní družstvo, drama Na letním bytě či dílo Závěť. Josef Štolba jako redaktor, také působil v časopisech Máj, Divadelní svět či Knihovna lidových divadel.¹¹⁸

Mezi další notáře působící na poli poetickém patří notář Josef Ježek. Josef Ježek vystudoval právnickou fakultu a po svých studiích shodou okolností vykonával povinnou praxi u notáře – spisovatele Bernarda Guldenera. Jako notář zastával úřad v Lomnici nad Popelkou a následně v Libochovicích. Mezi jeho největší literární počiny bylo vydání povídek a humoresek s názvem Ve snu a bdění. Dále notář Josef Ježek přispíval do časopisů.¹¹⁹

Obdobnou osobností jako výše zmiňovaný notář Josef Štolba, co se do rozličnosti díla týče, byl notář Eugen Miroslav Rutte. Eugen Miroslav Rutte vystudoval právnickou fakultu a po jeho studiích nastoupil jako právnický koncipient u Aloise Pravoslava Trojana. Při vykonávání právní praxe se ve svém volném čase věnoval kompozici hudby a také přispíval svými rozličnými příspěvky do periodik jako například Národních listů, Hlasu národa či Květů. Kromě výše uvedené hudební a literární činnosti se Eugen Rutte věnoval psaní cestopisů. Jeho dílo V Klepech a žertech popisuje jeho cesty po Evropě, především po Itálii, Německu a Švýcarsku. Dalším cestopisným dílem, na kterém pracoval přes deset let, je ve své době nejrozsáhlejší česky psaný bedekr Švýcarsko. Eugen Miroslav Rutte se tak svým dílem zasadil o povznesení kulturního a společenského života.¹²⁰

Tento výčet notářů – spisovatelů není úplný. Slouží jako demonstrativní příklad umělecké tvorby vybraných českých notářů. Jejich díla často ovlivnila kulturní a společenský život tehdejší doby. Často také svou prací přispěli také k vzdělanosti tehdejšího obyvatelstva.

¹¹⁸ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 85

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ Tamtéž. s. 86

3.2 Notáři publikující v odborných periodikách

Počátek notářské publikační činnosti v odborných periodikách, se váže k vydání císařova Říjnového diplomu v roce 1860, kterým se císař provždy zřikal absolutismu a který umožnil vydávání novin a časopisů včetně těch odborných.¹²¹

Notář Karl rytíř von Kissling z Neumarktu byl prvním vydavatelem notářského časopisu v zemích rakousko-uherské monarchie. Časopis se jmenoval Zeitschrift für das österreichische Notariat a jeho první číslo bylo vydáno již v roce 1859. V roce 1883 koupil tento časopis rakouský spolek notářů a pod novým jménem Zeitschrift für Notariat und freiwillige Gerichtsbarkeit in Österreich pokračuje ve vydávání časopisu dodnes.¹²²

Notář Karel Fáček byl dalším notářem hojně publikujícím v odborných periodikách. Během svého života se stal jedním z redaktorů časopisu Právník. Časopis Právník, byl první česky psaný časopis zabývající se právní problematikou jako celku. Časopis ve své době přinášel příspěvky různého charakteru, zahrnující například historické články, praktické případy, úvahy o literatuře či rubriku s názvem Deník, která obsahovala aktuální informace z právního světa zahrnující například informace o jmenování, překládání soudců a notářů či drobné odborné glosy. První vydání časopisu Právník se uskutečnilo v roce 1861 a s menšími přestávkami vychází pravidelně dodnes.¹²³

Notář Václav Svoboda byl redaktorem notářského časopisu České právo a jeho hojným přispěvatelem. Časopis České právo byl poprvé vydán v roce 1919 a jednalo se o první česky psaný časopis věnující se problematice notářství. V úvodním čísle Českého práva byl představen manifest českých notářů, který vyjadřoval nejen jejich program, ale i vřelý vztah k novému vzniklému státu a nadšení ze spolupodílení se na tvorbě českého práva.¹²⁴

České právo vycházelo s přestávkami způsobenými druhou světovou válkou do roku 1948, kdy bylo vydávání tehdejšího časopisu zakázáno. Časopis se těšil v době svého vzniku velké oblibě mezi notáři a díky tomu se rozšířila i

¹²¹ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 113

¹²² Tamtéž.

¹²³ Tamtéž. s. 113 a 114

¹²⁴ BALÍK, Stanislav. Střípky z historie 15., Ad Notam, 2012, číslo 2, str. 49.

základna pravidelných a méně pravidelných přispěvatelů. V pozdějších letech počet přispěvatelů spíše stagnoval.¹²⁵

Mezi hlavní přispěvatele odborného periodika České právo patřili například notáři: Jaroslav Čulík, prezident notářské komory, Karel Bařek, Gustav Kreml, Jaroslav Heinitz, František Kovář, Josef Vavrouch, Gustav Švamberg, Antonín Mokrý či první česká notářka Anděla Kozáková.¹²⁶

3.3 Odborná díla českých notářů

Mezi odborná díla českých notářů ve sledovaném období můžeme zařadit například různé komentáře k zákonům, příručky či učebnice.

Asi neznámější odborné dílo vytvořené českým notářem a historikem Václavem Šedivou je Notářství dle práva rakouského se stručnými dějinami notářství vůbec. Dílo je ve své podstatě komentář k řádu notářskému z 25. července 1871, číslo 75 ř.z. a de facto učebnice historie notářství v jednom.

Václav Šediva se narodil dne 27. září 1861 v městě Semilech a zemřel dne 16. ledna 1905 v Blovicích. Vystudoval právnickou fakultu a působil jako notář v Praze a Blovicích. V mládí se věnoval poezii a próze. Václav Šediva je často označován jako první historik českého notářství.¹²⁷

Jeho nejdůležitějším odborným dílem je dílo s názvem Notářství dle práva rakouského se stručnými dějinami notářství vůbec. Toto dílo bylo vydáno tiskem a nákladem Sluky a Jiránka v Turnově roku 1895. Jak již bylo výše uvedeno, jedná se o rozsáhlé dílo, obsahující přes čtyři sta stran odborného textu které je rozděleno na dvě části.

V první části s názvem Stručné dějiny notářství, popisuje vznik notářského úřadu v dobách nejstarších, jeho vývoj v období starého Říma. Autor dále v první části svého díla popisuje právní úpravu notářství jednotlivých států a historické souvislosti, ze kterých ony právní úpravy vzešly. Ve výčtu zemí, které ve svém díle z historického hlediska rozebral, patří například Francie, Itálie, Německo, ale i Amerika, Indie a Rusko. Podstatná část Stručných dějin notářství je věnována

¹²⁵ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií. s. 114 a 115

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ Tamtéž. s. 86

zemím českým. Václav Šediva zde popisuje vývoj historie notářství od dob počátků Českého státu do období rakousko-uherské monarchie.¹²⁸

Druhá část Šedivova díla je koncipována jako komentář k řádu notářskému z 25. července 1871. Šedivův komentář k notářskému řádu je velice dobře zpracován. Ve své době se jednalo o dílo úplné a v zásadě nepřekonatelné, co se do kvality díla týče. Každé ustanovení notářského řádu je patřičně okomentováno, opatřeno případnou judikaturou a citací z odborné literatury. K dílu je dále připojen notářský tarif a další poplatkové předpisy. Součástí Šedivova komentáře, tedy druhé části díla Notářství dle práva rakouského se stručnými dějinami notářství vůbec, je i podrobný komentář příslušné části notářského řádu z roku 1855 týkající se notářů jako soudních komisařů a komentovaný zákon číslo 71/1871 ř.z. o povinné formě notářského spisu.¹²⁹

Václav Šediva v předmluvě svého díla uvádí skutečnost, že není ve své době dílo, kniha:

*... kterou si každý může opatřiti a která by byla způsobilou, aby praktickou přípravu kandidátů notářství ku zkoušce notářské doplňovala a jim jako budoucím notářům ve případě potřeby rychle poskytovala rady upřené jednak výroky teoretickými, jednak výroky příslušných úřadův.*¹³⁰

Notář v Blovicích Ladislav Šediva tuto skutečnost svým pozoruhodným dílem napravil a vytvořil tak dílo, ze kterého čerpají nejen notáři, ale i historikové po více než jedno století.

Odborná díla notářů vzniklé v druhé polovině 19. století byla často psána německy a jednalo se převážně o komentáře k notářským řádům. Autoři těchto komentářů nebyli českými notáři v pravém slova smyslu, avšak jako obyvatelé rakousko-uherské monarchie přispěli svým dílem i notářům českým. Příkladem může být královský notář Štěpán Muczowski, který v roce 1887 vydal spis

¹²⁸ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek

¹²⁹ BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014, s. 105

¹³⁰ ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1884, předmluva

s názvem *Austryacka ustawa notaryalna* sloužící jako komentář k notářskému řádu z roku 1871.¹³¹

¹³¹ ŠEDIVA, Václav. *Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec*. Turnov: Sluka a Jiránek, 1884, předmluva

4. Závěr

Notářství, jak jej známe dnes, si prošlo v průběhu věků podstatnými změnami, od notářů jako písařů zapisující soudní jednání ve Středověku po notáře jako soudního komisaře dnešní doby. Na vývoj notářství v českých zemích mělo patřičný vliv římské právo, díky němuž notáři získávali potřebné znalosti a zkušenosti. V úvodní části práce je stručně shrnut vývoj notářství, od počátků vzniku této instituce ve starověkém Římě, dále pak postupný vývoj institutu notářského ve středověkých a novověkých českých zemích, až do roku 1850, od kterého se odvíjí podstatná část mé práce, zaměřena na vývoj notářství v letech 1850 – 1938 v jižních Čechách.

Notářství v jižních Čechách bohužel není v dnešní době dobře zpracované téma. Většina listin či záznamů o notářích působících ve sledovaném období není dostupná z důvodu nezpracovaných částí archivů jednotlivých okresů. Pro zajímavost okresní archiv v Jindřichově Hradci má momentálně přes pět metrů nezpracovaných materiálů o notářích působících na Jindřichohradecku. Věřím, že v průběhu času zpracované archivy přispějí k větší informovanosti o regionálním působení jednotlivých notářů a jejich dílu. Při psaní práce jsem vycházel z přístupných dobových listin, ve kterých se sporadicky objevovaly informace o notářích a dále z odborné literatury. Jedním z důležitých zdrojů k dataci jednotlivých notářů byly matriky, které povětšinou jsou díky digitalizaci přístupné online. Avšak u některých notářů se mi nepodařilo dohledat skutečnosti jako například datum a místo úmrtí notáře Ladislava Brábka. Primárně jsem vycházel z notářů působících v okolí Kamenice nad Lipou, jelikož k tomuto městu mám blízko. Zajímavé bylo v průběhu psaní práce pozorovat jednotlivé skutečnosti vzájemného působení vybraných notářů.

V třetí části práce jsem se zabíral pohledem na publikační činnost vybraných notářů. Podařilo se mi dohledat díky odborné literatuře mnoho notářů z různých koutů české vlasti, působících na poli publikačním. Především se jedná o notáře spisovatele a notáře působících v dobových periodikách.

Pro čtenáře diplomové práce bude určitě zajímavá i část věnovaná přílohám. Zde jsou uvedeny dobové listiny a čtenář si tak může představit, jak takové jednotlivé listiny ve sledovaném období vypadaly. Z důvodu hospodárnosti

jsou uvedeny pouze přední strany listin sloužících jako ilustrace dobové činnosti. V přílohách se dále nachází dobové listy s podpisy, razítky a pečeti notáře sloužící soudu či státnímu zastupitelství jako vzorová ukázka podpisu, pečete a otisku notářova razítka. V poslední části příloh čtenář nalezne ofocené notářské pečete, jak se měnily v průběhu sledovaného období.

Diplomová práce by měla čtenáři nastínit stručnou historii notářství, jeho vývoj v jižních Čechách, dále představit vybrané jihočeské notáře a jejich dílo. Práce by měla přispět k lepšímu poznání regionálních dějin notářství.

Resumé

Over centuries, notarial services have undergone substantial changes, starting from notaries who functioned as scribes noting down court proceedings in the Middle Ages, up to contemporary court commissioners. Notarial services in Czech countries were significantly influenced by Roman law, thanks to which notaries gained all the necessary knowledge and experience. The introductory portion of the thesis briefly summarizes the development of notarial services. It starts with the beginning of this institution in ancient Rome and presents the gradual development in the Medieval and modern Czech countries until 1850. This is a pivotal year for the thesis, which discusses the development of notarial services in Southern Bohemia in the period between 1850 and 1938.

Notarial services in Southern Bohemia have not been adequately studied. Most documents and records of notaries active in the period are unavailable due to the fact that individual districts have not processed all portions of their archives yet. It is noteworthy that the Jindřichův Hradec district archive currently contains over five meters of stacked unprocessed documents on notaries active in the region. I believe that over time the processed archived documents will contribute to greater informedness on notarial work. To prepare this thesis, I used available contemporaneous documents, in which sporadic information on notaries was available, as well as expert literature. Registry offices served as a key source for dating individual notary lives and work. Thanks to digitization, most registry office data are available online. However, I was not able to find all the facts I needed for all the notaries. (For instance, the date and place of death of notary Ladislav Brábek). Primarily, I focused on notaries working in the Kamenice nad Lipou area, because of my close relationship to the town. During the preparation of the thesis I found it interesting to observe the mutual impact of the notaries studied.

The third section of the thesis focuses on the notaries' publications. Expert literature mentions a number of published notaries from all parts of the Czech territory. They are, in particular, notaries/writers and notaries working in contemporaneous periodicals.

The readers of the thesis will certainly find Annexes interesting, as well. Copies of contemporaneous documents are attached to better demonstrate what individual documents in the period studied looked like. To be economical, only front pages of the documents are included for illustrative purposes. The Annexes also include contemporaneous deeds featuring signatures, stamps and notary seals. The last portion of Annexes features copies exclusively notary seals to illustrate their changes throughout the period in question.

The thesis aims at outlining a brief history of notarial services and their development in Southern Bohemia. Selected Southern Bohemian notaries are presented, along with their work. The goal of the thesis is to improve the knowledge of the regional history of notarial services.

Seznam použité literatury a pramenů

Knižní díla:

BALÍK, Stanislav a kolektiv. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií

BARTOŠEK, M.: Encyklopedie římského práva, Praha, Panorama 1981

BRÁZDA, Jiří – BÉBR, Richard – ŠIMEK, Pavel. Notářství jeho vývoj, organizace a pravomoc. Praha: Academia, 1976

NAVRÁTIL, Michal. Almanach českých právníků. Praha: JUDr. Michal Navrátil, 1930

SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. Historie notářství v dokumentech. Ostrava: Key Publishing ve spolupráci s The European Society for History of Law, 2012

SCHELLEOVÁ, Ilona. Notářství. Zlín: ŽIVA, v. o. s., 1994

SCHELLEOVÁ, Ilona. Organizace soudnictví, notářství a advokacie. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 1997

SCHELLEOVÁ, Ilona - SCHELLE, Karel. Právní úprava notářství: historie a současnost. 1. vyd. Brno: PF MU v Brně, 1995

ŠEDIVA, Václav. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1884

VAVROUŠEK, Bohumil a Arne NOVÁK. Literární atlas československý. V Praze: J. Otto, 1932

ZWETTLER, Otto. Historicko-geografický obraz jižních Čech v letech 1900-1914. Brno : Univ.J.E.Purkyně, 1984

Odborná periodika a dobová periodika

BALÍK, Stanislav. Střípky z historie 15., Ad Notam, 2012, číslo 2

BENEŠ, Luděk. Osobnosti Mladoboleslavska. Mladá Boleslav: Muzeum Mladoboleslavska, 2009

BERKA, Rudolf. Vodňanští Mokří. Rodopisná revue. 2006, číslo 4

CVETLER, J.: K notářům v Byzanci, Právní obzor, 1972

KOTOUS, Jan. Otakar Mokrý, notář a básník. Ad Notam
Krajinské Listy, ročník VII, číslo 7, v Kamenici nad Lipou 1923

Krajinské Listy, ročník VIII, číslo 25, v Kamenici nad Lipou 1924

Krajinské Listy, ročník XXIV, číslo 10, v Kamenici nad Lipou 1940

Národní listy, ročník 39, číslo 310, v Praze dne 8. listopadu 1889

Národní listy, ročník 44, číslo 36, v Praze dne 5. listopadu 1889

Národní politika, ročník VII, číslo 21, v Praze dne 21. ledna 1889

Ohlas od Nežárky, 21. 3. 1919

Ohlas od Nežárky, 22. 12. 1933

Spoluautoři BALÍK Stanislav, PIKOVÁ Petra, POKORNÁ Hana a
WAWERKA Karel. Notářství v českých zemích do roku 1949. Ad Notam

Světozor, ročník XXIII, číslo 11, v Praze 8. února 1889

Sborník archivu MV, 1939

Zájmy Českomoravské Vysočiny, 21. 3. 1935

Internetové zdroje:

KOTOUS, Jan. Otakar Mokrý, notář a básník. Ad Notam. Dostupné online: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_202-otakar-mokry-notar-a-basnik#_ftn1

Digitalizované matriky státního oblastního archivu v Třeboni. Dostupné online: <https://digi.ceskearchivy.cz/DA?menu=0&doctree=1kgok&id=>

Digitalizovaný Ottův slovník naučný, dostupný online: <https://archive.org/details/ottvslovnknauni01studgoog>

Ostatní zdroje:

Muzeum města Kamenice nad Lipou

Muzeum Jindřichohradecka

Notářské listiny a dokumenty ze sbírky JuDr. Ladislava Kuldana, notáře v Pelhřimově

Rozhovor s historikem a badatelem PaedDr. Františkem Fürbachem

Seznam Příloh

Přílohy A – listiny sloužící jako vzor notářské pečeti, razítka a notářova podpisu pro potřeby soudu či státního zastupitelství

Přílohy B – jednotlivé notářské spisy deklarující různorodou činnost notářů v různých obdobích

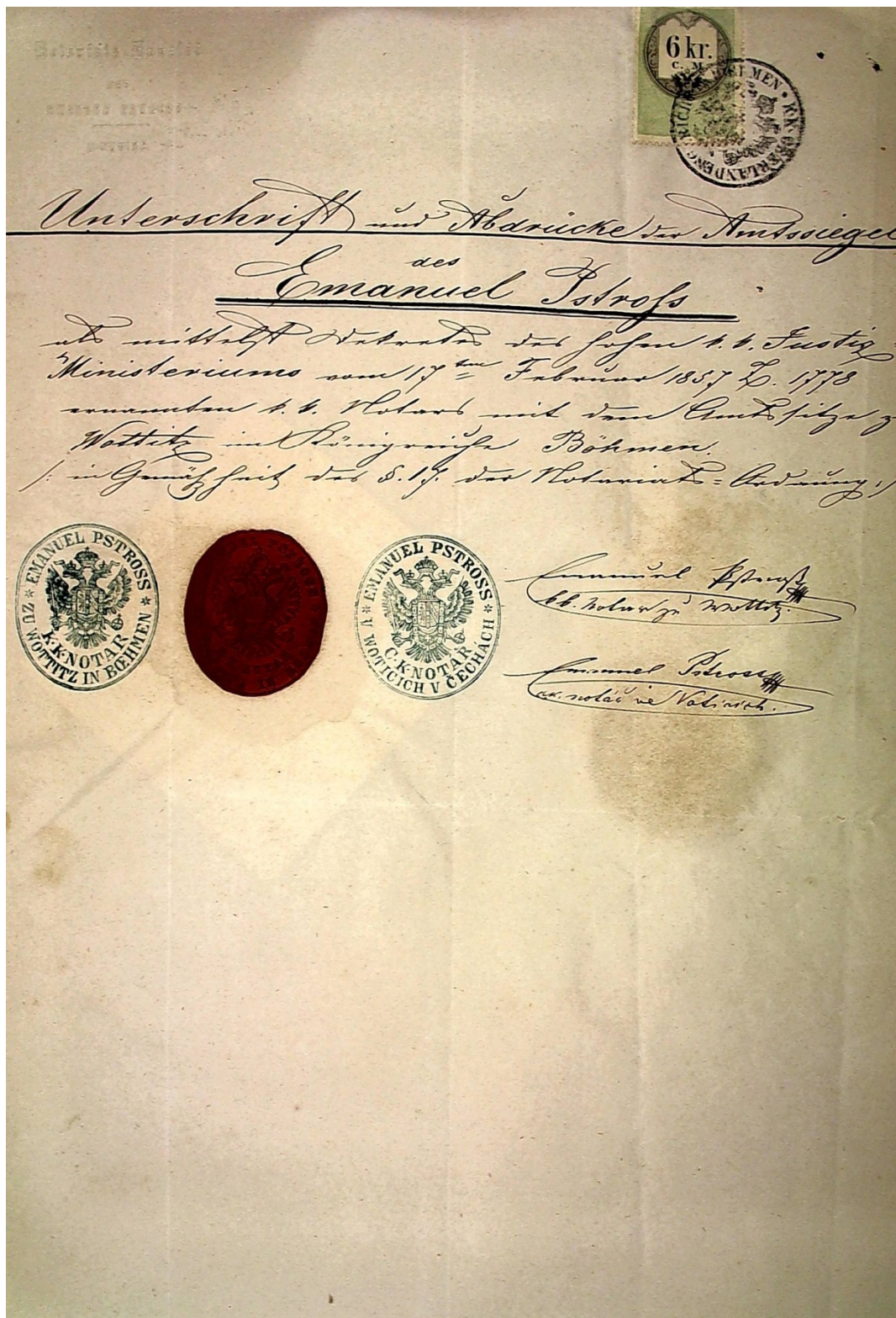
Příloha C – notářské pečete a jejich proměna ve sledovaném období

Příloha D – Ukázka práce notáře Ladislava Brábka – svatební smlouvy psaná ručně a na psacím stroji.

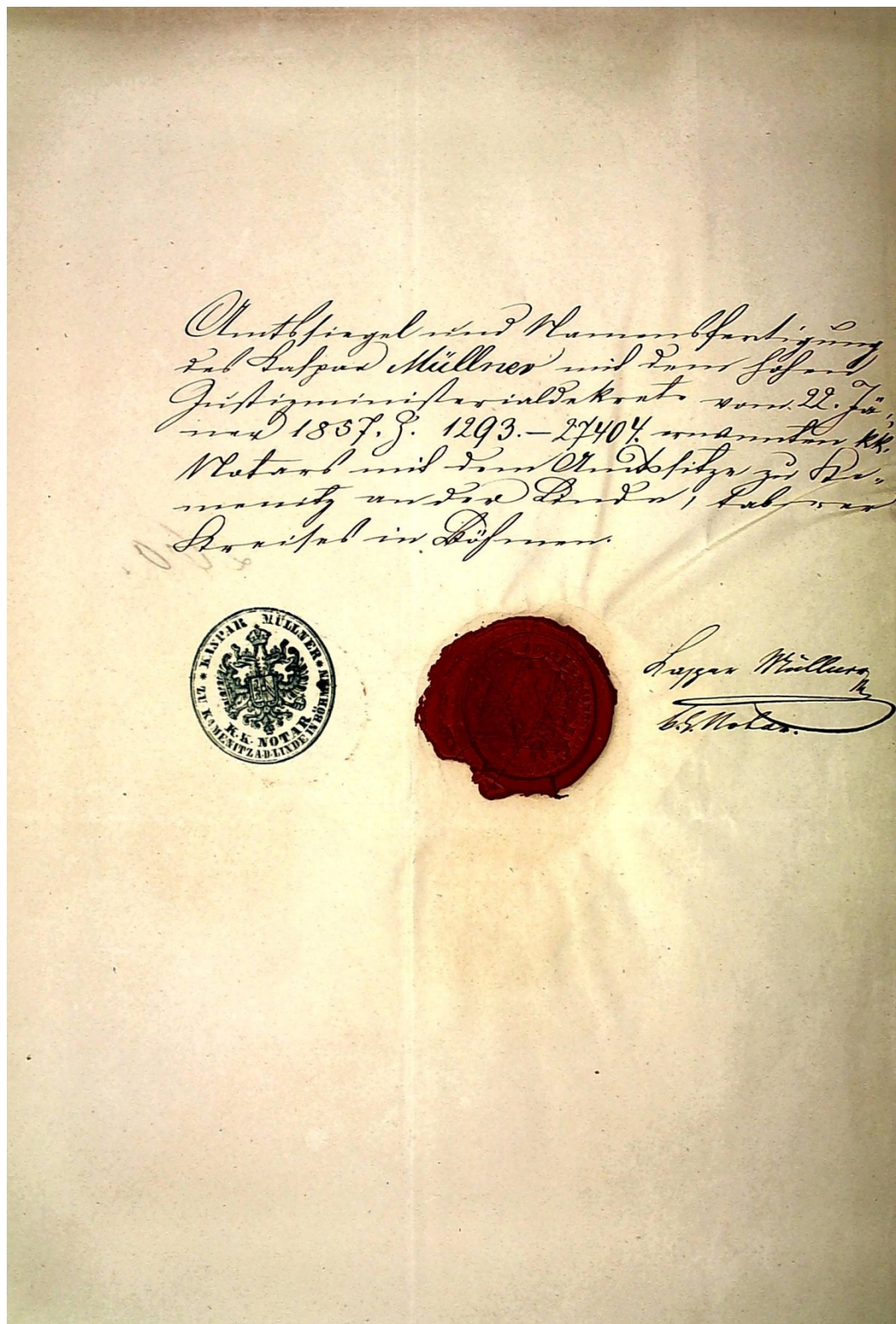
Přílohy:

Přílohy A

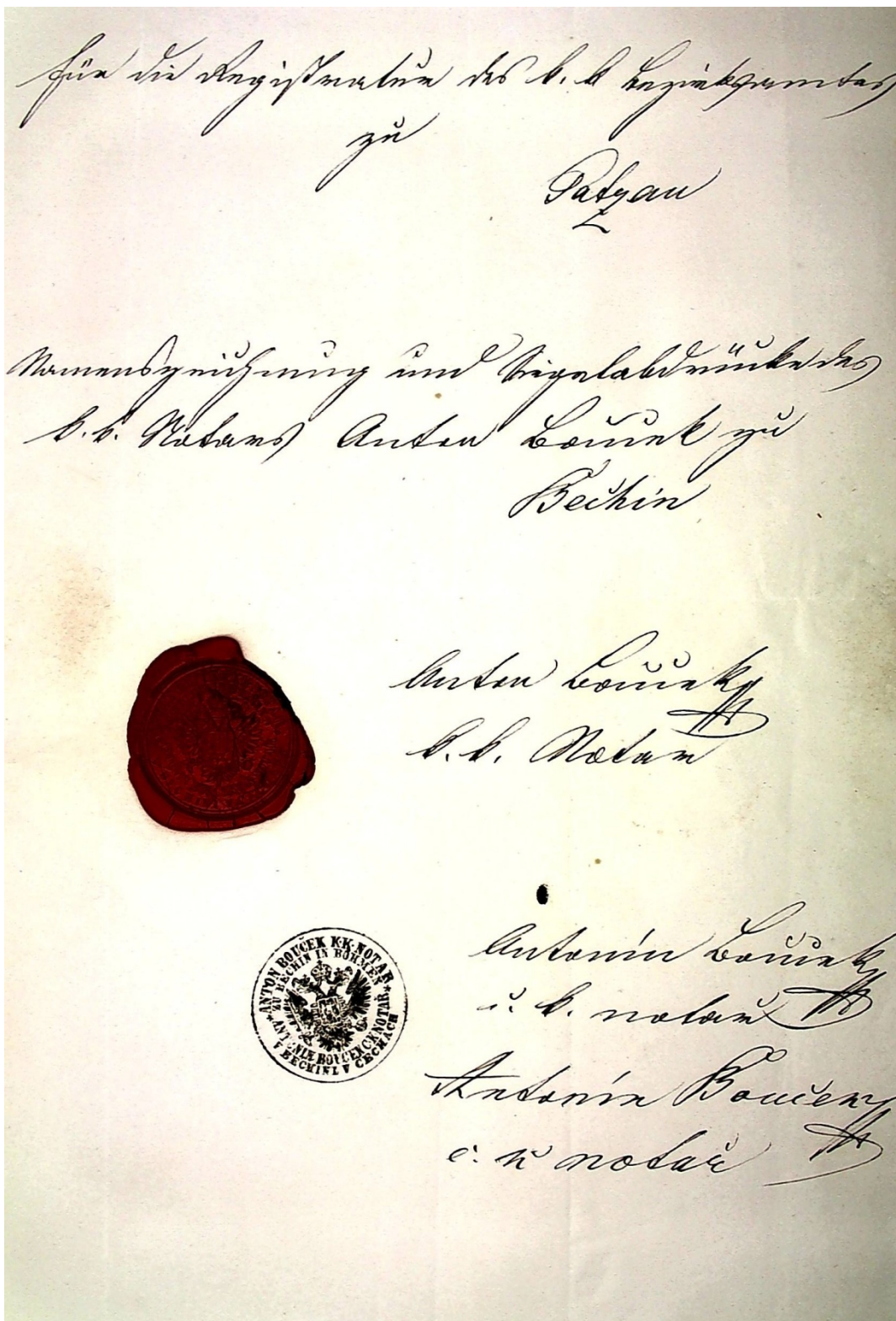
Podpisový vzor, otisk pečete a razítka notáře Emanuela Pstrosse z roku 1857, zajímavostí je dvojjazyčné vyhotovení razítka notáře.



Jiný podpisový vzor notáře z Kamenice nad Lipou Kaspara Müllera, taktéž z roku 1857.



Nedatovaný podpisový vzor notáře Antona Boučka z Bechyně,
pravděpodobně okolo roku 1857.



Přílohy B

Spis notářský sepsaný roku 1891, notářem Františkem Chaloupkou –
poslední vůle

(Opis)

Účel jednání 1891. Listina první

Spis notářský.

Dne třináctého dubna roku tisícého osmístého
devadesátého prvního jest přede mnou Františkem
Chaloupkou, ex notářem v Slumpolci, v domě čp
128 v Slumpolci, kamž – by za to požádán –
jem z dostavil, v přítomnosti mně osobně zna-
mých

a účastníka pana Karla Vítě, továrníka v
Slumpolci.

b. svědkův aktu panův Josefa Maláta, svěřeni-
ka a Josefa Koeffa, penkářů v Slumpolci, jedná-
no takto:

Pan Karel Vítě prohlásil přede mnou svou
poslední vůli,

jak následuje.

Pro případ své smrti ustanovuje o svém jmě-
ní, kteréž po mně zůstane, takto:

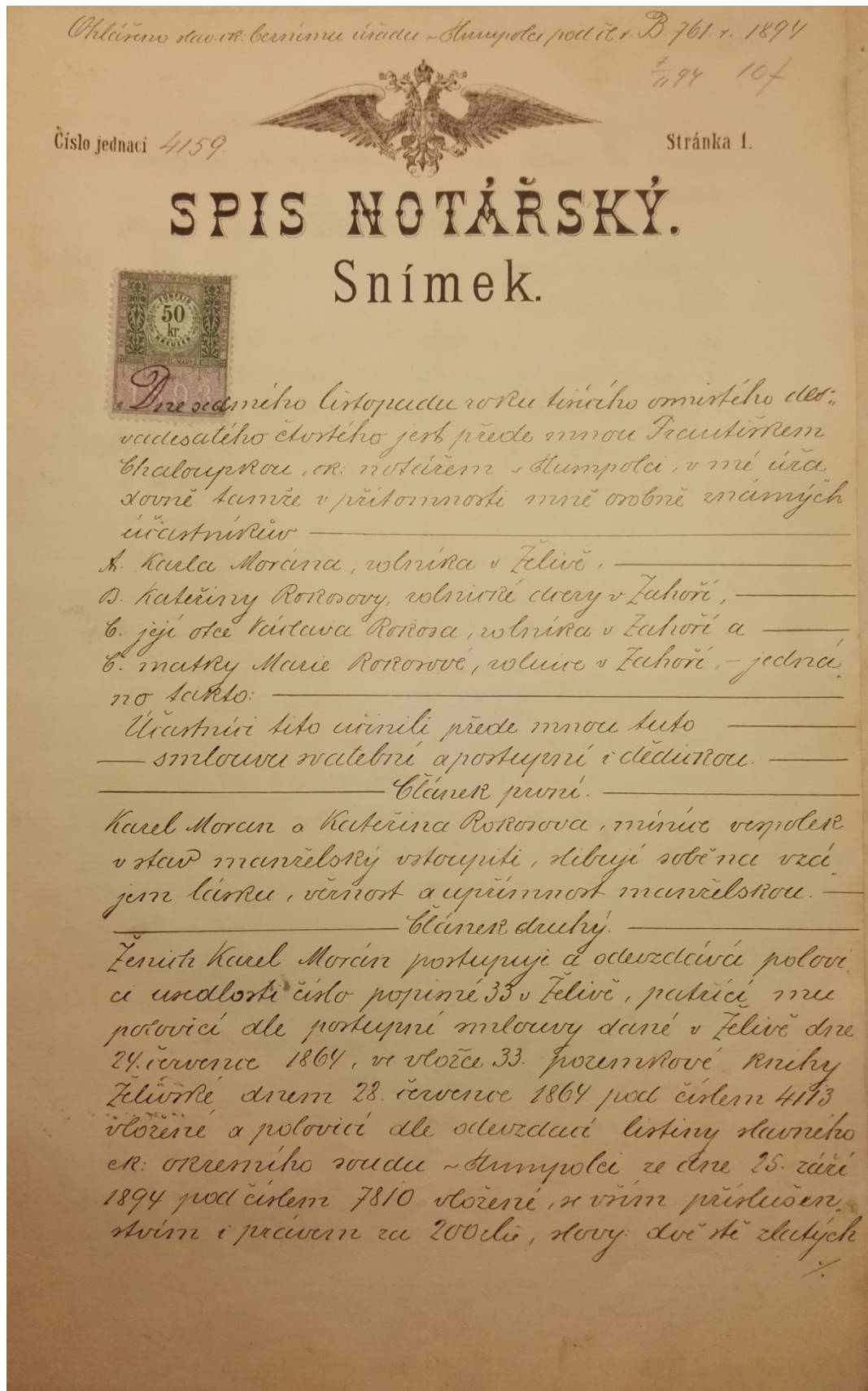
Článek první.

Jemu synu, nezletilému Karlu Vítěšovi, v Karlově
dímě čp 128 v Slumpolci – stavební parcelou
čak. 486, loukou čak. 273 a roli čak. 413.

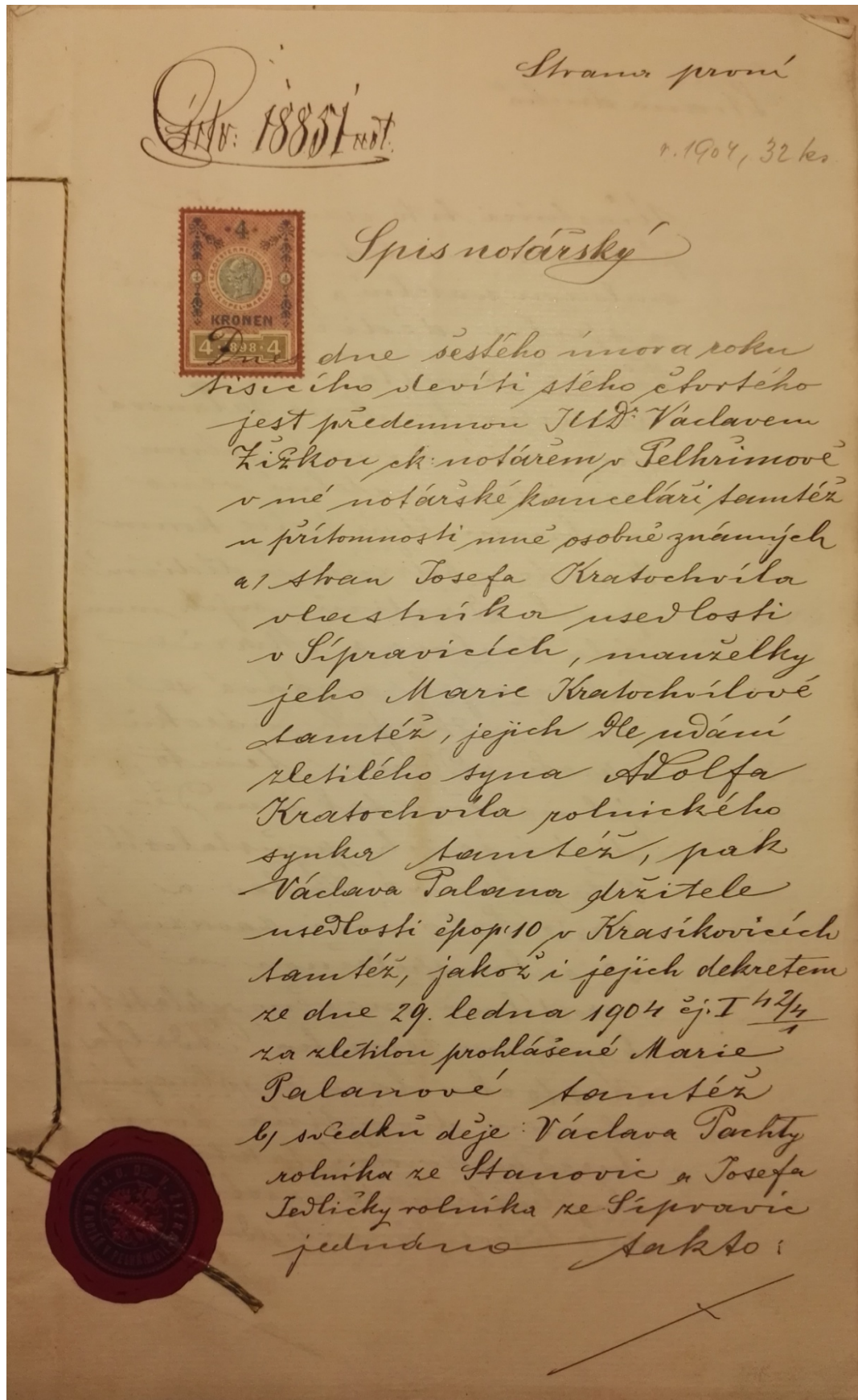
Avšak své choti Veronice Vítěšové vyhlašuje
právo požívání této držebnosti do dvacátého
čtvrtého roku jeho věku, kteráž bude povinna
po čas tohoto požívání držebnost tu v dobrém
stavu a proti škodám z ohně přiměřeně pojist-
ně chovati, všelky ex: daně a jiná se veřejně

1.

Spis notářský sepsaný roku 1894 notářem Františkem Chaloupkou –
smlouva svatební, postupní i dědická. Zajímavé je provedení titulní strany
předtištěného spisu notářského.



Spis notářský napsaný roku 1904, notářem Václavem Žižkou – smlouva svatební, postupní a dědická.



Číslo jednací 6442

Strana první



S p i s n o t á ř s k ý .

Dne dvacátého osmého srpna léta tisícího devítistého dvacátého prvního jednáno jest přede mnou Jaroslavem Pirchanem notářem s úředním sídlem v Pelhřimově v městě Pelhřimově u přítomnosti účastníků mně osobně známých Josefa Poláčka strojního zámečníka a spolumajetníka domu čp.140 v Dolní Cerekvi, jeho bratra Františka Poláčka, spolumajetníka tohož domu a bytem tamtéž a pak nevěsty poslézpsaného Albíny Vichrové, z Horní Cerekve, všech svéprávných, takto: Tutopsaní účastníci a to Josef Poláček jako prodávající s jedné a nastávající švekruse jeho Albína Vichrová jako kupující se strany druhé učinili spolu pro případ sňatku poslézpsané s bratrem prvního Františkem Poláčkem následující

smlouvu trhovou,

ku které se tento František Poláček byl přidal. Za prvé: Pro řečený případ sňatku prodal a také odevzdal Josef Poláček své nastávající švekrusi Albině Vichrové za vlastní jednu neoddělenou polovici nemovitostí připadlou mu z pozůstalosti po jeho matce Josefě Poláčkové a to polovici domu čp.140 v Dolní Cerkvi na stavební parcele číslo 162 se zahradou čk.244 ve vložce číslo 140, a pak polovici pozemků tamtéž čk.1552 louka, čk.1553 role, čk.1554 role a čk.1555 role ve vložce číslo 808, čk.3573 role, čk.

Číslo jednací 8389

Strana první



S p i s n o t á ř s k ý .

Dne dvacátého pátého srpna léta tisícího devítistého dvacátého čtvrtého jednáno jest přede mnou Jaroslavem Pirchanem notářem s úředním sídlem v Pelhřimově v městě Pelhřimově a u přítomnosti účastníků mně osobně známých Marie Noskové, dřívější majetnice statku čp.8 a 12 v Řeřenčicích nyní výměnkářky na statku čp.12 tamtéž, a syna její Františka Noska učitele v Jesenici u Prahy takto:

Tutopsaní účastníci a to Marie Noskové s jedné a syn její František Nosek se strany druhé učinili spolu následující

smlouvu o dar :

Za prvé: Marie Nosková darovala svému synu Františku svoje pozemky čk.522 role,čk.639 pastva,čk.641 role,čk.642 pastva ,čk.647 pastva a čk.648 louka připsané jí ve vložce číslo 80 pozemkové knihy pro obec Řeřenčice z polovic dle snímku se spisu notářského ze dne 20.prosince r.1886 č. j.4117 a s druhou polovic dle odevzdávací listiny ze dne 12.března r.1906 čj.A 381/5 v těch mezích a hranicích,jak sama pozemky ty držela a jich užívala anebo k tomu právo měla,se všemi právy a vzdala se práva dar ten z jakékolivěk příčiny odvolati .

Přílohy C

Pečetě používané v nejstarším období – pečetní vosk cca 1895



Papírová pečeť 1904

Papírová pečeť s razítkem 1903

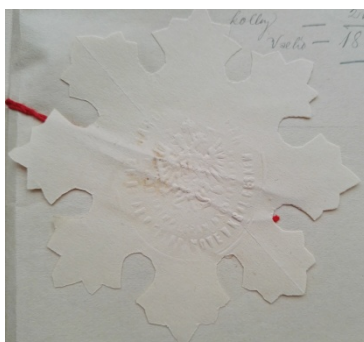


Papírová pečeť s prolisem 1925

Papírová pečeť s razítkem 1926



Papírová pečeť s prolisem 1921



Číslo jednací: 3405.

Strona prvá.

Notářský spis.

Tento spis dvojnásobného ledna roku tisí-
 ceho devátého stovčitého pátého předě mnou
 Ladislavem Brábkem notářem a přítomným
 sídlem v Kamenici nad Lipou, v mé notářské
 kanceláři za přítomnosti účastníků podle
 udání svěprávných:

1) a) pana Františka Lámečnicka hostinský-
 ho v Kamenici nad Lipou č.p. 12.
 b) paní jehož plečny Antonie Špěváčkové
 plečny pelenové v Kamenici nad Lipou č.p. 273.
 c) otec její paní Jana Špěváček, pelená-
 je v Kamenici nad Lipou č.p. 273.

2) svědků totožnosti zároveň co svědků stejé,
 plečny smlouvy a vzájemného testamen-
 tu osobně mi známých paní:

a) Antonína Lorence, písařka a hostinskýho
 v Kamenici nad Lipou.
 b) Václava Lopráčka listonoše v Kame-
 nici nad Lipou,

kteří mi osobně totožnost všech účastní-
 ků potvrdili, jest jednáno takto:

Účastníci učinili předě mnou notá-
 řem následující

právní jednání:

Článek prvý: Snoubenci pan František

Číslo jednací : 4436 not. Strana prvá. -

NOTÁŘSKÝ SPIS.
=====



tého sedmého říj na ro-
ku tisícího devítistého dvacátého šestého přede-
mnou Ladislavem B r á b k e m , notářem s úřed-
ním sídlem v Kamenici nad Lipou v mé notářské
kanceláři tamtéž za přítomnosti : - - - - -

A/. účastníků podle udání svprávných : - - -

1/. pánů manželů Františka a Josefy U r b a -
n o v ý c h , vlastníků pily č.p. 282.v Kamenici
nad Lipou , - - - - -

2/. jejich syna pana RUDOLFA U r b a n a, rolní-
ka č.p. 282.v Kamenici nad Lipou, jako ženicha, -

3/. nevěsty téhož slečny ANEŽKY M i n a ř í -
k o v é , dcery rolníka č.p. 16.v Nové V s i u